

2014

št. 1

CENA 4,00 €

mladika

Fabio Nieder

Izviren glas, ki odklanja dogmatizem

Ob podelitvi Prešernove nagrade
Pavletu Merkùju

Mojca Polona Vaupotič

VITRAJI »Slikanje s svetlobo«

ZAPISNIK 42. LITERARNEGA NATEČAJA MLADIKE

Irena Žerjal

Pesmi

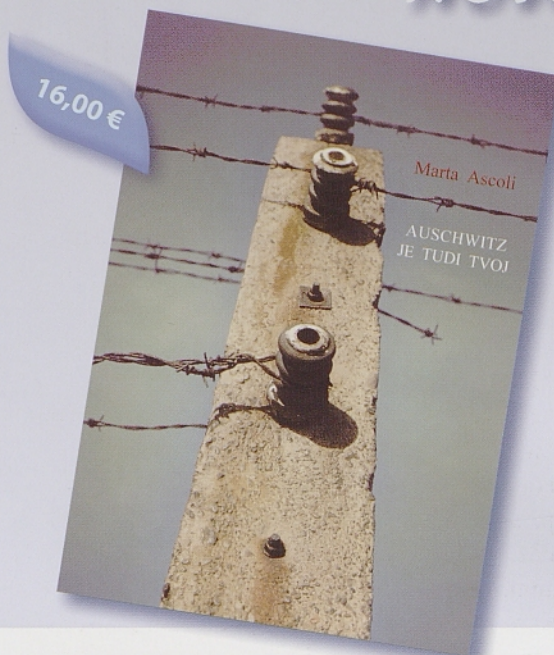
920144584

In caso di mancato recapito restituire all'ufficio di Trieste CDM, detentore del conto, per la restituzione al mittente, previo pagamento resi.

kazalo

Fabio Nieder: Izviren glas, ki odklanja dogmatizem	1
Pod črto: Korak naprej	2
Anja Mugerli: Mozaik	3
Irena Žerjal: Peta Avenija in smrtne zagate (17)	7
Peter Merkù: Moje življenje v Nemčiji (XLVII)	9
Irena Žerjal: Pesmi	14
Jože Bajzek: Utrinek iz spomina na učitelja	16
Mojca Polona Vaupotič: Vitraji (1)	17
Zapisnik 41. literarnega natečaja Mladike	18
Rozina Švent: Utihnili sta »ptici pevki« pod Južnim križem	20
Antena	23

NOVO!

MARTA ASCOLI AUSCHWITZ JE TUDI TVOJ

S svojimi pričevanjskimi spomini nas Tržačanka Marta Ascoli, ki so jo leta 1944 esesovci odvedli najprej v tržaško rižarno, zatem v nemška taborišča Auschwitz, Birkenau in Bergen-Belsen, opozarja, da je Auschwitz naša skupna dediščina, simbolični kraj največje nezacepljene rane v zgodovini dvajsetega stoletja.

SLIKA NA PLATNICI: Lepota zimskega motiva in ledenega oklepa, ki je uničil gozdove na Notranjskem v petek, 31. januarja letos (foto Danilo Pahor).

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307
uprava@mladika.com; redakcija@mladika.com
www.mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z.o.z.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu dne 21.4.1999 pod številko 114276.

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

Reg. na sodišču v Trstu št.193 dne 6.4.1957 • ISSN 1124 – 657X

Tisk: Grafika Soča d.o.o. – Nova Gorica
Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Erika Jazbar, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Jernej Šček, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Jadranka Cergol, Peter Černic, Marija Češčut, Danilo Čotar, Liljana Filipčič, Diomira Fabjan Bajc, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Milan Nemač, Adrijan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Neva Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Posamezna številka Mladike stane 4,00 €.
Celoletna naročnina za Italijo in druge države 30,00 €;
po letalski pošti: Evropa 50,00 €, Amerika 60,00 €, Avstralija 65,00 €.

Za plačilo lahko uporabite poštni tekoči račun 11131331 – Mladika - Trst.
Na banki: Zadrúžna kraška banka - Banca di Credito Cooperativo del Carso
(IBAN: IT58 5089 2802 2010 1000 0016 916; SWIFT: CCRTIT2TV00).

Izviren glas, ki odklanja dogmatizem

(Ob podelitvi Prešernove nagrade Pavletu Merkùju)

Večkrat svet sploh ni hvaležen velikim ljudem, ki so posvetili svoje življenje znanosti, resnici in lepoti.

Po drugi strani, ko zapišem besedo "svet", pustim domišljiji prosto pot in projiciram svoje univerzalne fantazije na realnost, ki nič ne ve o meni in mojih željah ali upanjih. Kateri svet je nagovarjal Beethoven, ko je uglasbil Schillerjeve besede? Kateri ljudje so prisluhnili njegovemu himničnemu klicu: "Seid umschlungen Millionen"?

Verjamem, da je Beethoven v svoji poštenosti in idealizmu mislil, da so vsi ljudje na tem planetu njegovi sogovorniki, brez meja.

Zdaj se postavlja vprašanje: kdo je takrat zares poslušal 9. simfonijo in Schillerjevo besedilo? Ves svet, kakor sta mislila Beethoven in Schiller, gotovo ne! Afriški, indijski in kitajski kontinent ne vedo prav nič o tem. Torej je Beethoven nagovarjal majhno skupino ljudi, aristokrate, plemiče in meščane, ki so se zanimali zanj.

Vse drugo je idealizem.

Ko z občudovanjem prebiram glasbeno in jezikoslovno delo Pavleta Merkùja, mislim, da bi mu moral "svet" izkazovati čast in hvaležnost, ker je Pavle z velikodušnostjo, ki že spominja na žrtvovanje, vse svoje življenje posvetil delu.

Ko sem v Ljubljani izvedel neuradno novico, da bodo podelili Prešernovo nagrado Pavletu Merkùju, sem začutil v srcu mir. V tistem trenutku

sem pomislil, da je svet lahko tudi pravičen z ljudmi velike vrednosti in izvirnosti.

Istočasno sem pomislil, da ni vedno tako, da gre večkrat priznanje povprečnim ljudem, ker v pravem trenutku, v pravem kraju in s pomočjo pravih ljudi dosežejo najvišje uspehe. Če pogledamo v preteklost, včasih srečamo prav čudne primere. V Leipzigu 19. stoletja so organizirali velik festival, danes bi rekli "sodobne" glasbe, skladateljev, ki so živeli v tistem mestu. Robert Schumann je tudi živel in delal v Leipzigu, a ga takrat niso povabili; toda če pregledamo spored koncertov, vidimo ime skladateljev, ki jih danes ne poznamo več.

Če je "svet" takrat pozabil celo na tako velikega človeka, kot je bil Robert Schumann, se lahko potolažimo, ko vidimo krivice, ki se dogajajo velikim delom, na katera sodobna kultura pozablja.

Pavle Merkù se je rodil v nesvobodnem Trstu. Fašisti so mu vzeli materni jezik, ki pa je bil v resnici očetov jezik. Pavle ni maral sprejeti prisile, ki so jo uporabili fašisti. V tišini srca, na tem nesvobodnem svetu, ni sprejel domnevne "italianità" družine "Mercù". Po drugi svetovni vojni se je Pavle naučil slovenskega jezika, tistega jezika, ki bi bil v normalni situaciji njegov materni jezik. To pomeni, da je bila njegova nacionalna identiteta posledica odločitve. In ta odločitev je bila posledica močne volje. In ta močna volja spremlja vse faze življenja in dela Pavleta Merkùja.

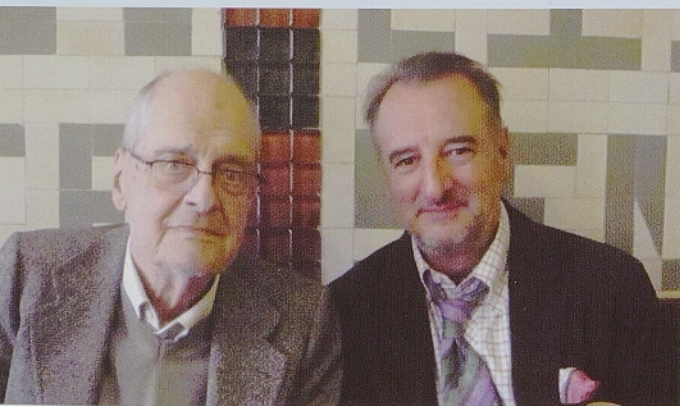
Razkol med Italijani in Slovenci, ki so ga povzročili fašisti z nasiljem, je globoko zaznamoval Merkùjevo etično, moralno, glasbeno, umetniško in znanstveno angažiranost.

Glasba, ta neverbalna govorica, je postala njegovo najboljšo izrazno sredstvo.

Z glasbo je sporočal svetu svoje občutke, zamisli in ideje.

Toda problema prepovedanega jezika ni mogel rešiti samo z glasbo.

Besede so se povezale z abstraktnimi zvoki glasbe in besede so bile v Trstu, po osvoboditvi od fašistične okupacije, to, kar so bile vedno - besede v različnih jezikih.

Pavle Merkù in Fabio Nieder (foto Jana Zupančič).

(dalje) ➡

» (dalje s prejšnje strani)

Besede Merkušjeve glasbe niso samo slovenske, temveč tudi italijanske, furlanske, nemške, latinske, sardske, angleške. V tem je Merkuš pričevalec tržaške večjezične kulture. To je tržaška značilnost, ki so jo Italijani, gospodarji Trsta od konca svetovne vojne, poskušali zanikati.

Toda človeška pot, ki jo je izbral Merkuš, je silno neudobna. On je "med dvema stoloma". Ne sprejema dogmatizma, ekstremizma in nacionalizma. Noče pripadati čredi.

Še enkrat pomislim, da se s Pavletom Merkušjem razkriva želja po posredovanju med kulturami, ki je značilna za te kraje. Pomislimo na Eduarda Weissa, Tržačana, ki je bil učenec Sigmunda Freuda na Dunaju in je prinesel psihoanalizo v Italijo. Pomislimo tudi na Luigija Dallapiccolo, ki se je rodil v Pazinu in je odraščal v Gradcu. Na Štajerskem je prvič poslušal nemško glasbo, potem je spoznal dodekafonsko tehniko Arnolda Schönberga in jo prinesel v Italijo.

V Merkušjevi glasbi je mogoče najti sledove evropske glasbene dediščine, predvsem dunajske šole. Njegova estetika je blizu glasbi Antona Weberna in Albana Berga.

Tudi njegovo muzikološko delo o ljudskem izročilu Slovencev v Italiji odraža sorodstvo s svetom madžarskega skladatelja Bele Bartóka.

Evropska avantgarda poveljnega časa je bila pomemben del Merkušjeve glasbe okrog leta 1970. Vendar je njegov glas absolutno izviren in sinteza vseh teh izkušenj je rezultat močne izraznosti.

Merkuš je razumel, da je njegovo delo povezano s Trstom. In Trst je most. Kraj preseljevanja narodov. Stičišče kultur, jezikov in idej. Ni kraj, v katerem je mogoče najti mir. Njegova funkcija je v prestavljanju ljudi in misli iz kraja v kraj.

Morda je Trst, kot je napisal Hermann Bahr, "nekraj".

Glavno mesto Republike Slovenije je letos priznalo življenjsko delo svojega sina, sina „pljuč“ slovenskega naroda, sina, ki mu je bila identiteta prepovedana, a ki je s svojo močno voljo potrdil, da hoče biti Slovenec. To priznanje mi prinaša veliko veselje. V srcu se mi poraja upanje v svetovno pravičnost in odkrivam, da pravica ni vedno pravica ubogega hlapca Jerneja.

Včasih ta svet, ta naš mali svet, prizna delo svojih velikih ustvarjalcev, njihovo ljubezen do življenja in človeštva.

*Fabio Nieder,¹
Haidenburg, 1. 2. 2014*

¹ Skladatelj in profesor kompozicije na konservatoriju »G. Tartini« v Trstu.

KORAK NAPREJ

Malo pred koncem minulega leta je v slovenski javnosti gluho "odjeknila" napoved, da bo sredi tega stoletja dvesto tisoč Slovencev manj, kot jih je zdaj. Presunljiv podatek, ki ni nikogar presenetil, nikogar presunil, nikogar prestrašil, čeprav trdi, da nas bo vedno manj. Kaj se je zgodilo v naši skupni in individualni zavesti, da nas niti napoved našega postopnega izumiranja (in v doglednem času izumrtja) ni prizadela. In vendar bi nas morala. Če ne drugega, bi nas morala vsaj spodbuditi v glasno razmišljanje o skupni prihodnosti in o tem, kaj pravzaprav čaka slovenski narod v tej prihodnosti (če se bodo napovedi uresničile): trajna stagnacija družbe na vseh ravneh, od gospodarstva do sociale, od kul-

ture do znanosti. Morali bi razmišljati o tem, kako bi morda reagirali, da bi začeli popravljati sedanje neugodno stanje, in ustvarili pogoje, da bi preprečili tako katastrofalne napovedi. Te bi nenazadnje lahko bile še resnejše, če je res, da je v zadnjem času zapustilo Slovenijo več kot šest tisoč mladih, ki se niso sprijaznili z neperspektivnim gospodarskim stanjem.

Demografsko upadanje v Sloveniji ni samo posledica že dolgo trajajočega trenda, ki je zajel celotno Evropo in ima zelo različne vzroke, pač pa tudi pomanjkanja zaupanja v vse družbene institucije, od državnih do političnih, od kulturnih do verskih, ker se ne znajo odzivati na življenjske potrebe in na že močno zamajano pričakovanje ljudstva. Padec zaupanja pa

Anja Mugerli

Mozaik

Novela je bila priporočena na 41. literarnem natečaju revije Mladika

Na poti v službo sem spoznal moškega, ki na ženinem grobu izdeluje mozaik. Nanj sem naletel, ko je na kolenih pobiral raztresene keramične koščke in jih spravljal v vrečo iz blaga. Še sam sem pokleknil in mu ponudil pomoč, in naenkrat so bile tam na pločniku štiri roke, ki so pobirale košček za koščkom. Šele ko sva vse pobrala, me je pogledal in mi ponudil roko, rekoč »Severin Kožuh«. Vprašal sem ga, čemu služijo vse tiste keramične ploščice, in tako izvedel za mozaik. Severina sem pozneje tistega dne omenil svoji ženi, Heleni, ki pa na neverjetno zgodbo o moškem, ki dan za dnem na ženinem grobu sestavlja mozaik, ni rekla ničesar. Helena mi že dolgo ne odgovarja na nič, kar bi utegnilo med nama vzpostaviti kakršenkoli pogovor.

Ne vem, ali lahko tako napišem: s Heleno sva imela dve hčerki. Ne, napisal bom drugače. S Heleno imava dve hčerki, starejšo, Andrejo, in mlajšo, Mileno. Medtem ko se je Andreja zgodila čisto po naključju, sva se za Mileno načrtno odločila. Takrat sva imela oba službo s sorazmerno dobro plačo, imela sva kupljeno štirisobno stanovanje in Andreja je že hodila v vrtec. Če sem o svojem življenju kdaj razmišljal kot o popolnem, je bilo to takrat. Ob nedeljah smo po kosilu radi obsedeli za mizo. Medtem ko sem sam še brisal

golaž s kruhom, so bile one tri že pri svojem klepetu pri oblekah, rojstnodnevni torti ali dogodivščinah, ki so se puncama zgodile v šoli. Poleti smo odhajali na morje s polnim prtljajnikom nepotrebnih stvari in vedno znova ugotavljali, da smo pozabili vzeti brisače ali sandale, ki smo jih nato kupili pri kakšni stojnici ob cesti. Helena je včasih med vožnjo poiskala mojo dlan, medtem ko sta se Andreja in Milena na zadnjem sedežu dajali, katera pod vodo zdrži dlje. Na hotelski terasi se mi je zgodilo, da sem opazil poglede, ki so mi govorili: kolega, kakšne super punce imaš ob sebi. Najbolj ironično se mi zdi, da sem se tega zavedal.

Po tistem prvem jutru sva se s Severinom srečevala vsako jutro na skoraj istem mestu. Izvedel sem, da gre na pokopališče zjutraj ob devetih in je tam, dokler je svetlo. »Zdaj je dneva hitro konec,« mi je rekel, »spomladi bom imel več dneva na razpolago.« Prvič sem se mu na pokopališču pridružil na posebej hladen dan. Ograja je bila odprta in vzpel sem se po treh stopnicah. Pred mano se je razprostrl razgled sivih in belih marmornih plošč, nekaterih bogato obloženih z rdečimi svečami, drugih popolnoma golih. Kamenčki so mi preglasno škripali pod čevlji, medtem ko sem prebiral imena in letnice na nagrobnikih. Severina sem našel na vzhodnem krilu pokopališča. Zaslišal je

Pod črto

je jasen znak zmanjšane ugleda politike med ljudstvom, ki se je pred letom dni še odzvalo podpihovanju leve in šlo na cesto, da je vrglo desnosredinsko vlado, danes pa je upadla tudi protestna zagnanost in v javnem mnenju je prostora samo še za prevladujočo vdanost v trajno krizo. Slovenski mediji pa imajo oči uprte samo nazaj, v preteklo in polpreteklo dobo, ki še vedno ločuje duhove. Veliko prostora za strankarske in medstrankarske zdrahe ter za ideološko obračunavanje polpretekle zgodovine, malo ali nič pa za spodbujanje upanja v mirnejši, strpnější, ustvarjalnejši, boljši jutri. Kultura upanja je vendarle bila od samozavedanja naprej temelj, na katerem so Slovenci utemeljevali najprej svojo kulturno identiteto, potem pa tiho gradili gibanje za demokratizacijo in osamosvojitve. Vsi napor in vse žrtve preteklosti nam ne smejo do-

voliti, da bi se zdaj sprijaznili s tako klavrnim koncem. Podobno gibanje, pravzaprav že duhovno držo, je treba oživeti zdaj, da bo Slovenija, tokrat tudi kot država, znala ustvariti pogoje za svoj vsestranski razvoj, ki naj ne zanemari tudi skupnosti Slovencev zunaj meja. Tak pozitiven premik mora zajeti vse institucije, a še najbolj prepoznaven mora biti v medijih. Strpnější pristop k problemu navaja tudi sogovornika, da se izogne pikrosti in napadalnosti, ki tako pogosto vodi naravnost v tako imenovani "sovražni govor". Tudi strpnost je nalezljiva. Ne soglasje za vsako ceno, pač pa trdna volja po sodelovanju in dialogu, ki naj privede do resnične sprave. Ne korak nazaj vsak na svoje stare položaje, pač pa korak naprej v znak ponujene roke! Zapiranje državnih arhivov pa seveda nikakor ni v sozvočju z odstranjenjem resnice, ki je predpogoj za dialog.

moje korake in se obrnil, rekoč: »O, prijatelj, kaj pa vi tukaj?« Že od vsega začetka me je naslavljal s prijateljem. Opazoval sem ga pri delu. Mirnost, s katero je sestavljal delčke skupaj, je legla na pokopališče in nato name. »Koliko časa pa potrebujete za takšen mozaik?« sem vprašal čez nekaj časa. »Pri izdelovanju mozaika je čas zadnje, kar ti mora biti pomembno,« je rekel Severin. »To je podobno kot pri odnosu z ljudmi.« Razmišljal sem o njegovih besedah in se poigraval z mislijo, da bi jih pozneje ponovil Heleni, zgolj zato, da bi videl, ali bodo v njej sprožile kakršnokoli reakcijo. »Včasih za en kvadratni meter potrebuješ tudi do sto ur dela,« je nadaljeval. »Ampak to je odvisno od velikosti delcev. Sam bom s temi drobnimi naredil le osrednji del. Okrog bodo večji.« Ob robu plošče so bile postavljene temnomodre ploščice, ki so sestavljale okvir. Na sredini je bila za zdaj še praznina. »Ali se že dolgo ukvarjate s tem?« sem vprašal. »Pred leti sva se z ženo skupaj podala v to.« Vstal je in si z roko obrišal kolena. »Bila je njena ideja. Potem pa sem ugotovil, da to zelo rad počnem. Pri mozaiku potrebuješ potrpežljivost in kmalu ugotoviš, da je zlaganje delčkov v celoto zelo pomirjujoče.« »Kot nekakšno orodje proti stresu,« sem predlagal. »Nekaj podobnega,« je pokimal Severin. »Ko se s tem ukvarjaš, se ti zdi, kot da poleg mozaika na nek način sestavljaš tudi samega sebe.« Oba sva se spet zagledala v ploščo. »Kaj pa izdelujete,« sem se nenadoma spomnil vprašati. »Njen portret bo,« je rekel. Sklonil se je in pobrskal po svojem malem nahrbtniku. V roko mi je dal uokvirjeno fotografijo prelepe mlade ženske s črnimi lasmi in čudovitim nasmehom. Fotografija je morala imeti že kakšnih petdeset let, ampak z nje je še vedno sijal lesk, značilen za stare črno-bele fotografije. Oba sva se zagledala vanjo za nekaj trenutkov. »No, če vas ne moti, bom nadaljeval z delom.« Počeniil je na rob groba. Na plastično podlago je iz vreče natresel nekaj keramičnih ploščic. Polagal jih je na ploščo in skušal najti čim bolj primerno razporeditev. Nato je vzel lonček in iz njega z nožičem zajel nekaj malte, ki jo je namazal na spodnjo stran ploščice. Delec je položil nazaj na ploskev in malce pritisnil z dvema prstoma. Vzel je novo ploščico in postopek ponovil. Počakal sem, da je bilo vseh deset koščkov prilepljenih, potem sem odšel.

Morda je bil kriv Severin ali pa njegov mozaik, ampak pričel sem razmišljati o tistem dnevu pred petimi leti. Kakor obleke in predmeti, ki smo jih brez potrebe jemali na morje, tako so vse pomembne stvari takrat obležale nekje nad nami popolnoma neuporabne: Helenino naročilo pri frizerju, sestanek v službi, številka zobozdravnika ... Helena je bila tista, ki je poklicala policijo. S telefonsko številko v roki je stala

zraven ure, ki je kazala enajsto zvečer. Govorila je odsekano, kot bi ji ves čas manjkalo zraka. Z nje sem pogledal na sekundni kazalec, ki se je premikal vendo hitreje, in dobesedno čutil, kako okrog mene rastejo dnevna soba, stanovanje in cela ulica, in kmalu se mi je zdelo, da ne bom mogel več najti niti vhodnih vrat, kaj šele Milene. Čez štiriindvajset ur je še vedno ni bilo nazaj. S Heleno sva sedela v dnevni sobi, ona poleg telefona, medtem ko sem se sam usedel čim dlje od ure in izdajalskega sekundnega kazalca. Policist je sedel poleg mene na kavču in me spraševal, če smo se doma sprli. Milena se ni nikoli rada prepirala. Pri pregovarjanjih na zadnjem sedežu avtomobila je zadnjo besedo vedno prepustila Andreji.

Na pokopališču je veter prevračal plastične sveče. Severin je končal okvir in pričel delati na portretu. Poleg sebe je položil ženino fotografijo. Na ploščo je začel s kredo zarisovati obris njene glave, obrvi, oči in nosa. V belo obarvane konice prstov je prijel nekaj črnih ploščic, rekoč: »Imata kaj otrok?« Ker nisem takoj odgovoril, se je obrnil k meni in v pojasnilo dodal: »Videl sem, da nosite poročni prstan.« »Ja, zdaj bo že triindvajset let,« sem rekel in nehote podrgnil po prstanu. »Hčerko imava, Andrejo. Arhitekturo študira, v zadnjem letniku je,« sem rekel. »Gotovo ste zelo ponosni nanjo,« je rekel Severin. »Ja. Andreja je bila vedno odlična učenka,« sem rekel. »Kot otrok je hotela vse raziskati. Nekaj časa jo je zanimala astronomija, zato sva ji z ženo kupila teleskop. Nato ji je postala ljubša biologija. Okrog bloka je lovila žuželke, si jih natančno ogledala, nato pa izbrskala vse o njih v kakšni knjigi. V srednji šoli se je potem navdušila nad arhitekturo.« »Vedoželjen otrok,« je pripomnil Severin. »Ja,« sem rekel in pomislil, kako zlahka je našel najbolj primeren pridevnik za Andrejo. Sam pa se nisem mogel spomniti niti ene besede, s katero bi spregovoril o Mileni. Gledal sem v neskončen mozaik in razmišljal, da že pet let nisem govoril o njej. Kot da ne bi obstajala. Sunek vetra je zbil plastiko z roba grobne plošče in Severin je pohitel, da bi rešil raztresene ploščice. Počeniil sem in mu jih pomagal pobirati. »Danes je preveč vetrovno. Bolje bo, da končam,« je rekel, ko sva vse koščke spravila na varno. Zgrabil je plastično ponjavo, ki jo je uporabljal za zaščito mozaika, in z njo prekril grob.

Trajalo je celo peklensko leto, potem sem prenehal z iskanjem, Helena mi ni tega nikoli odpustila. Medtem ko je ona okrog nosila letake z Milenino sliko, klicarila medije in pozivala prek televizije vse, ki bi jo morda videli, naj to sporočijo policiji, sem se sam izogibal vrat, ki so vodila v Milenino sobo. Nisem hotel razmišljati o njenih stvareh na pisalni mizi,

ki se jih nihče izmed nas ni dotaknil, kot bi bile svete. Edina stvar, ki jo je Helena vzela iz njene sobe, je bil dnevnik, popisan z Milenino pisavo. Vsak večer ga je znova prebrala in vsak večer je zaspala v solzah. Jaz pa sem hotel samo pozabiti. Resnično sem se bal, da se mi bo zmešalo. Pravzaprav sem verjel, da se nam bo vsem zmešalo. Preselil sem se v bivšo Andrejino sobo, da mi ni bilo treba več gledati, kako se Helena trpinči. Na začetku mi je to očitala. Najino pregovarjanje, ki je na začetku spominjalo na dvoboje, kakršne sta imeli Andreja in Milena na zadnjem sedežu avtomobila, je vedno bolj prehajalo v nekaj trdega in hladnega, dokler ni šlo več za to, kdo od naju ima prav, ampak kdo bo drugega bolj prizadel. Ko sem že mislil, da med nama ne more biti huje, je prišlo nekaj veliko bolj grozljivega: tišina.

Keramične ploščice črne barve je natresel na kos plastike. Kakor prejšnjikrat je položil nekaj ploščic na površino in jih začel prerazporejati. Začel je pri lasišču čisto ob čelu. »Kako pa veste, kje začeti?« sem ga vprašal. »Načeloma je bolje začeti na sredini,« je rekel Severin, »če je mozaik kvadraten oziroma pravokoten, pa je dobro zapolniti najprej kote.« Ko je bil zadovoljen s postavitvijo ploščic, je v plastičen lonček stresel nekaj peska in cementa ter v kupček s kazalcem in sredincem naredil krater, v katerega je nalil vodo. Z jedilno žlico je zmes krepko mešal. »Midva nisva imela otrok,« je rekel. »Saj ne, da si jih nisva želela. Preprosto ...« Zamislil se je, ampak še naprej mešal. »Bog nama jih ni namenil,« je dokončal misel. »Vam je bilo kdaj žal?« sem vprašal. »Žal,« je ponovil. »Zanimiva beseda. Nikoli nisem razmišljal o tem. Mogoče zato, ker mi je bila ona dovolj.« Zmes v lončku je postajala vedno bolj gosta. »Prava ljubezen,« sem rekel. »Oh, če bi vas slišala,« se je nasmejal Severin, ne da bi se ustavil mešati. »Vedno je govorila, da prava ljubezen sploh ne obstaja. Da je treba vsako ljubezen graditi.«

En spomin na Heleno še danes živi v meni v vseh svojih barvah. Kakor vsako jutro sva skupaj zajtrkovala v kuhinji, vsak za svojim časopisom. Zdaj je bil to edini čas v dnevu, ko sva bila skupaj v istem prostoru, sicer sva se raje izogibala drug drugemu. Helena je imela od vedno navado žvečiti hrano z odprtimi usti. Včasih sem jo zaradi tega zbadal, kar ji je šlo na živce, in nekaj grizljajev je prežvečila z zaprtimi usti. Tisto jutro je bilo mlaskanje še posebej glasno. Dvignil sem pogled iz časopisa in pred seboj zagledal njeno odprta usta in koščke hrane, ko so se valjali po njih ter se ujemali na ploskev njenega jezika. Z gnušom sem spet povetil pogled. Mislim, da sem takrat prenehal graditi svojo ljubezen do Helene.

O Severinu in njegovem mozaiku sem povedal Andreji, ki se je nad zgodbo navdušila. Povedala mi je, da je tudi sama že izdelala nekaj mozaikov pri enem izmed izbirnih predmetov. Imela jih je v svojem stanovanju, ampak obljubila mi je, da jih bo prinesla pokazat. Andreja je od doma odšla, preden se je v naši družini vse začelo sesuvati. Ko se občasno vrne domov, se energija v hipu spremeni. Tišina, ki sicer vlada v našem stanovanju, se ob njeni prisotnosti razblini v prijetno žvenketanje posode, pridružen zvok prižgane nega radia in tiho pomenkovanje ob kuhinjski mizi. Poteze na Heleninem obrazu se omehčajo, njena koža postane mehka in voljna; to vem, čeprav je že zelo dolgo, odkar sem se je zadnjič dotaknil. Andreja ji z neverjetno lahkoto pomaga po kuhinji, pospravi mizo, obriše pult, in jaz se iščem v njenih samozavestnih gibih, ampak se ne najdem. Včasih se mi zdi, da Andreja ni najina hči, ampak najina zaupnica. Tudi s Heleno se pogovarjata. Enkrat se je zgodilo, da sva s sodelavcem v času kosila namesto v običajno restavracijo šla drugam. Med potjo sem na drugi strani ceste zagledal Andrejo in Heleno. Sedeli sta za mizo v nekem lokalu, najbrž sta šli na kavo. Bil sem predač, da bi lahko videl izraz na njunih obrazih, ampak kljub temu me je nekaj pripravilo do tega, da nisem mogel odvrniti pogleda. Bila je bližina, ki je odmevala iz položaja njunih teles, rahlo nagnjenih eno proti drugemu, in iz Andrejine roke, ki se je za hip dotaknila Helenine rame. Še ves dan si nisem mogel izbiti slike iz glave. Nekje notri me je peklo, kajti vedel sem, da tiste bližine sam ne bom mogel imeti z nobeno od njiju, dokler ne bom upal spet govoriti o Mileni.

»Kako je umrla tvoja žena?« sem vprašal Severina. Mraz je začenjal pojenjati in dnevi so se počasi daljšali. Na ploščo je polagal delce nežne rožnate barve. Ti so bili manjši od črnih in modrih, ki so sestavljali okvir. »Vedno sem mislil, da bom šel prvi,« je rekel. »Očitno je Bog tako hotel.« S spretnimi prsti je razporejal ploščice eno poleg druge. »Verjameš v Boga?« me je vprašal. »Ne,« sem rekel. »Že dolgo ne več.« »Tudi ona ni verjela v boga, v nobenega,« je rekel Severin. Kar je bila prej le podoba, zarisana z belo kredo, je postajal obraz, zelo podoben tistemu na fotografiji, prislonjeni ob nagrobni kamen. »S Heleno sva imela še eno hčerko,« sem nenadoma rekel in se zavedal, da sem uporabil preteklik. Severin me ni pogledal in mi je tako vse skupaj olajšal. »Milena ji je ime. Rada riše. Stene v njeni sobi so polepljene z njenimi risbami. Vedno sem si predstavljal, da bo študirala umetnost, ko bo velika.« S temnejšimi delci je zarisal sence, ki so določile krivino nosa. »Tisto poletje, ko je izginila, je ravno dopolnila štirinajst let.

Naslednjo jesen bi začela obiskovati srednjo šolo. «Nastale so ličnice in lok obrvi. »S Heleno sva ji kupila novo torbo. Hotela je takšno za na eno ramo, kakršne imajo srednješolke. Nikoli je je nisem videl nositi. «Manjkale so še njene oči. Pomislil sem, koliko časa že nisem videl Mileninega obraza.

Njena soba je bila točno takšna, kot sem se je spominjal: kavbojke na stolu, zvezki na pisalni mizi, stene, polepljene z risbami ... Sprehodil sem se ob najdaljši steni, polni porisanih listov. Na večini so bili portreti, obrazi ljudi, ki jih nisem poznal, najverjetneje od njenih sošolk. Na nekaterih so bili narisani čolni. Oboževala je čolne. Na morju jih je lahko opazovala ure in ure. Potem sem zagledal njen avtoportret. Svoj obraz je narisala rahlo iz profila. V risbo je ujela tisti svoj razmišljujoči, rahlo žalostni izraz. Ko je imela na obrazu takšen izraz, se mi je vedno zdelo, da se je zunaj malo pooblačilo. Snel sem risbo s stene in jo spravil v žep. Hotel sem že oditi, ko sem zagledal njeno novo torbo, prislono ob nogo pisalne mize. Dvignil sem jo in si v mislih naslikal Mileno, kako s torbo čez ramo odhaja v šolo. Potem sem torbo položil nazaj. Z risbo v žepu sem odšel iz sobe in zaprl vrata za seboj.

Severin je živel v enem tistih stanovanj, ki so imele atrij. Sedel sem na kamniti klopi, čez katero je bila položena mehka blazina v svetlozeleni barvi. Pred menoj je bila okrogla kamnita miza, na kateri je bil mozaik sonca, ki sta ga Severin in njegova žena naredila pred leti. Na tleh ob zidu so bili postavljeni lonci z rožami, na drugem koncu pa so se betonska tla končala ob traku prekopane rjave zemlje. Kamorkoli si pogledal, je bilo čutiti dotik ženske roke, ki si ga je Severin skrbno trudil ohraniti. Tistega dne me je povabil k sebi domov na kozarec rdečega in zdaj sem s kozarcem v roki in soncem na obrazu sedel v njegovem atriju ter ga opazoval pri delu. Klečal je na tleh in s kladivom trikrat potolkel po brisači, v katero je zavil večje kose glinenega lonca. »Keramiko običajno zavijem kar v plastično vrečko,« mi je rekel, »ampak za glino raje uporabim brisačo, ker ublaži udarec. V vrečki bi se preveč zdrobila.« Odmotal je brisačo, prijel delce v orokavičeno dlan in mi jih pokazal. Potem je v drugo roko prijel keramične delce, da sem lahko primerjal. »Čakaj, nekaj sem ti hotel pokazati. Moja žena ga je naredila,« je nenadoma rekel in odhitel v notranjost stanovanja. Skozi odprta vrata je bilo slišati hrup. Ko se je vrnil, je držal v rokah veliko ogledalo. »Malce je prašno,« je rekel in pihnil, da je z ogledala v zrak bušnil oblak prahu. »Ne uporabljaj ga.« Na moje presenečenje mi ga je podal in komaj sem uspel obdržati njegovo težo v rokah. Okvir ogledala je bil

sestavljene iz rdečih in zelenih ploščic. »Tega je naredila sama,« je rekel. »To je eden od njenih prvih mozaikov.« »Zelo lepo je,« sem rekel in mu podal ogledalo nazaj. »Ne, ne,« je odmajal z glavo, »podarim ti ga. Heleni bo gotovo všeč,« je z nasmehom dodal. »Severin, ne morem,« sem protestiral. Zasmel se mi je. »Moje stanovanje je polno njenih mozaikov. Pridi, pokazal ti bom.« Mozaiki so bili na vazah, ogledalu, okvirjih slik, viseli so na stenah. Ustavil sem se ob vazi z vzorcem, ki je spominjal na čolne, ki lebdijo na vodni gladini. »Tudi Milena ima rada čolne,« sem nenadoma rekel. Severin je pogledal v mojo smer. »Vedno, ko vidim kakšno stvar, ki jo je imela rada, pomislim, da ji tega nisem dal pravočasno.« »Vem,« je rekel Severin, »o tem razmišljam ob vsaki ploščici, ki jo položim na njen grob.« Pogledal sem ga v obraz in takrat prvič sploh opzil, kako star je videti.

Na poti domov sem se z ogledalom v prtljažniku odločil, da ga bom obesil v kopalnici, in razmišljal, kaj bo na to rekla Helena. Z ogledalom pod roko sem vstopil v stanovanje. Pred kopalnico sem zaslišal tuš. Vrata so bila le priprta, zato sem jih odrinil. Helena je sedela v kadi, tuš je držala visoko nad glavo, da se je curek vode razlival po njej. Glavo je imela malce nagnjeno nazaj, mižala je. Pod curkom vode je bila njena koža videti gladka kot pred leti. Nisem mogel odmakniti oči z nje. Gledal sem njene roke in njena ramena ter zdrsnil navzdol po krivini njenih prsi do tam, kjer se je njihov lok končal. Preostalo telo je bilo skrito za robom kadi. Strmel sem v podobo, ki bi me pred leti vzburla in me pripravila do tega, da bi stopil v kopalnico, si slekel oblačila in spolzel k njej v kad. Ampak ko sem stal tam med vrati, čisto tiho in nepremično, sem čutil, da sem ji bolj blizu kot kdajkoli v zadnjih petih letih. Zaprl sem vrata in spravil ogledalo v svojo sobo.

Bil je začetek marca, ko je Severin končal svoj mozaik. »Ej, prijatelj,« mi je pomahal z lopatko v roki, ko sem se približeval grobu. »Danes pa imamo vreme, kaj,« je rekel. Sledil sem njegovemu pogledu čez pokopališče, nad katerim se je bočilo jasno modro nebo. »Si že končal?« sem se obrnil nazaj h grobu. Zadovoljno je pokimal in nadaljeval z delom. »Zdaj je treba le še nanesti tole plast med ploščice, da se res dobro oprimejo med sabo,« je rekel in z lopatko razmazal maso čez podobo na mozaiku. »Kaj bi lahko vzel tisto vedro in šel po malo vode?« me je vprašal. Pustil sem svojo aktovko na tleh, vzel vedro in se odpravil do lijaka na drugi strani pokopališča. Po poti sem si odpel dva gumba na srajci in nastavil obraz proti soncu. Počutil sem se neverjetno dobro. Ko sem se vrnil, me je Severin že čakal z gobo v roki. Podal sem mu vedro, polno vode.

(dalje) ➤

Peta Avenija in smrtne zagate (ali »marmelada newyorških kolačev« - 17. del)

Približevanje nevidnemu

Moje prijateljice ni več. Izdihnila je med prevozom v bolnišnico, potem ko je neka pijana dama dirjala preko zebra kljub rdeči luči na semaforju. Zona mi leze po hrbtu, ko se spomnim smehljajočih pripomb, kako naju jemljejo na tarčo čeladasti motoristi, ker je bila v tistih šalah huda slutnja. Evičina prirodna navihanost je odslej doma v višavah in se na to zemljo ne more več povrniti.

Kako naj se poslovim od nečesa, kar je bilo del mojega življenja, hotenja, pogovorov, sočustvovanja, skratka-človeške prisotnosti? Če se oblečem v črnino, bom nesposobna normalno živeti.

Zaman bi iskala kakršnekoli stranske vzroke za njen odhod, še manj misteriozne zlohotne osebe, ki bi bili utegnili povzročili njeno smrt. Od smrtnih cestnih nesreč je kar veliko nepojasnjenih, Evica pa je žrtev popolnoma jasnega prekrška.

Ko sem iskala v časopisni črni kroniki, kdo je bila povzročiteljica nesreče, so vame pogledali obrazi dežurnega zdravnika, ki je ugotovil smrt, izvedenca, ki je potrdil prometni prekršek, očividci, ki so časnikarjem še vedno pretresljivo opisovali trčenje; tista, ki je zakrivila Evičino smrt, pa je bila označena le z O. E. Nekje so napisali, da je bila nepazljiva voznica zelo obupana iz osebnih vzrokov in se je napila, preden je sedla za volan.

Zdenka mi je telefonirala, da je od očividcev, s katerimi se je pogovorila, izvedela, da je O. E. v povsem drzni vožnji skoraj zbežala prometni policiji, ki ni bila daleč.

V rdeči bluzi so me videli tudi na pogrebu. Bojim se, da je bil tam marsikdo, ki je preziral Evičino razgledanost, pravičništvo ter iskrenost.

Mnogo mladih, ki jih je Evica dobro poznala, po tej neskončni aleji starih cipres presunljivo joče. Oglasijo se tudi pogrebne pesmi, a pevci in pevke so daleč, tako da se njihovo petje spaja z glasovi burje, ki je začela naznanjati jesen.

➤ (dalje s prejšnje strani)

»Izvoli,« je tudi meni podal gobo. »Zdaj pride najboljši del.« Pomočil sem gobo v vedro hladne vode in sledil Severinovim gibom. Nežno sem začel brisati maso s površine mozaika. Ni se še posušila in ubogljivo se je umikala. Razkrivati so se začele temnomodre ploščice, ki so uokvirjale sliko, nato mešanica manjših črnih in rjavih ploščic, ki so se kot kitke usipale navzdol ob obrazu, pokazali so se drobni delci rožnate barve, nos, ličnice, malce večji rdeči, ustnice, in spet manjši črni, oči. Bila je lepša kot na fotografiji. Spustil sem gobo v vedro. Severin je prijel krpo in obrisal mozaik do suhega. Potem sva obstala eden poleg drugega. Smejala se nama je z grobne plošče, kakor se je smehljala vse te mesece s fotografije. Severin me je zadovoljno pogledal: »Boljšega niti ona ne bi naredila.« Zasmel sem se. »Se zdaj počutiš spet celega, ko si položil zadnji delček?« sem ga vprašal. Severin si je obrisal roke v krpo, rekoč: »Za nekaj časa je pomagalo.« Pokleknil je k svojemu stvaru in začel pospravljati. Umazano lopatko je zavil v krpo in vse skupaj spravil v nahrbtnik. »Zdaj bo treba najti nekaj novega, s čimer se bom zamotil.« Gledal sem za njim, medtem ko je izginjal med grobovi in so kamenčki hrustali vedno tiše pod njegovimi čevlji. Njen obraz se je še vedno smehljajal.

Ko sem se s pokopališča vrnil domov, sem ju našel v kuhinji. Andrejin smeh je zvenel po prostoru, He-

lenin pa je ob pogledu name zamrl, kot bi ga nekdo presekala. »Prinesla sem mozaike,« je rekla Andreja. »Končno si se spomnila,« sem rekel in moj glas je kot tujek obležal po prostoru. Previdno sem sedel za mizo poleg Helene, ne da bi si upal izpred oči izbrisati njeno podobo v kadi. Na mizi so bili trije mozaiki. Na prvem je bil nekakšen zapleten geometrijski lik. Prijel sem ga v roko. »Tisti je ta zadnji. Edini, ki mi je zares všeč,« je rekla Andreja. »Ta pa je bil moj prvi,« je potem prišla v roko drugega. »Planeti,« sem se zasmel, ko sem videl, kaj je na njem. »Otroška ljubezen,« se je Andreja nasmejala nazaj. Helena je prišla tretjega. Bil je okvir za sliko. »Ta mi je všeč,« je rekla in pogledala Andrejo. »Tisti ni nič posebnega. Kvadratne je najlažje delati,« je Andreja odmahnila z roko in jaz sem se spomnil risbe v svojem žepu. »A lahko?« sem vprašal Heleno in iztegnil roko. Podala mi je okvir. »A se ga da odpreti?« sem vprašal Andrejo. Odstranila je ozadje okvirja in jaz sem iz žepa potegnil Milenino risbo. Vložil sem jo v okvir in spet namestil ozadje. Dvignil sem sliko in jo položil na mizo tako, da smo jo lahko vsi trije videli. Majhen »o« je ušel iz Heleninih ust, ko je zagledala sliko. Marčevsko sonce je za oknom počasi bledele in zazdelo se mi je, kot da je tudi Milena z nami v kuhinji, s tistim svojim razmišljujočim izrazom na obrazu. »Lepa je,« je rekla Andreja.

➤ Idealistka

Neke sestrčne in polbrat ali bratranec želijo, da bi z njimi pregledovala Evičine knjige in verjetno tudi zapiske.

»Tako hitro?«

»Mi nimamo toliko časa kot vi, da bi odlašali z zapuščino!«

Tako mi naglico pojasnjujeta Karmela in Linda.

Ne upam si ugovarjati, saj me je večkrat zapekla vest, ker sva z Evico tičali skupaj, hodili v gledališče, na potepe, sprehode in kulturne prireditve. Celo k mašam! Lahko bi se bila ukvarjala tudi s svojimi mlajšimi sorodniki, pomagala bi tu in tam ostarelim sorodnicam, a je nisem niti posebej spraševala, kaj je z njeno sosesko in bližnjimi svojci. Tudi nje ni nič zanimalo, kako je pri meni doma, tako da so sedaj, ko je ni več na tem svetu, vsi ti njeni bližnji skoraj užaljeni ob vsaki moji pripombi.

Sestrični sta mlajši, kar zgledno urejeni gospe, ki jim je verjetno bila Evičina učenost bolj malo všeč, knjižnica s tu in tam razmetanimi brošurami in stolpci map pa se jim zdi »njej in njenemu anarhizmu podobna značilnost«. Vse, prav vse, razen knjig naj bi po njunem mnenju že zdavnaj spadalo v ropotarnico, jaz pa trdim, da so pismene priprave ali zasebni zapiski značilni običaj moje generacije. Nočem opaziti, kako sta posmehljivi, pač pa poiščem zaboj in začnem čisto počasi nakladati zveščke, mape in razne liste, predvsem pa stare brošure vanj.

»Kar bi lahko bil zgubljeni spomin, se z zapiski ali celo dnevnikiškim stranmi ohrani za prihodnje čase.«

»Saj ni imela otrok!«

»Tudi prijatelje pogostokrat, skoraj največkrat, zanjajo misli sotrpinov!«

»Saj ni trpela, ni bila ne lačna ne žejna, nasprotno, privoščila si je potovanja, dragocene obleke, nakit, gledališče!«

»Saj za vse svoje radijske nastope...«

»Tega ji ne morete očitati!«

»Saj nič ne očitam, le ugotavljam! Z vsem tem naprezanjem, igranjem, zapravljanjem za pisani papir, bi si lahko malo bolje postlala... in tudi nam ni hotela biti v pomoč!«

»Jaz jo občudujem, ker je znala biti samostojno misleči človek, in svojega mnenja ni skrivala v celofan nejasnih besed! Nasprotno, lahko si se zanesel na njeno iskrenost! Seveda takih ljudi danes ne cenijo več!«

»Ona je pač živila v svojem svetu!«

»Da, v kulturnem slovenskem ambientu! Če je hotela biti dobra igralka, je morala obiskovati tako družbo, ki jo je cenila tudi zaradi njenih branj, predvsem pa razgledanosti!«

»Pa kaj je ona vedela, kako zapleteno je resnično življenje, kaj vse se dogaja po svetu, s čim vse se moraš ubadati, če imaš družino!«

»Saj ravno to je dobro poznala, ker se je živela v našo kulturno stvarnost! In, kot sem že rekla! Bi ne mogla biti dobra radijska igralka skozi nekaj desetletij, če bi ne verjela v smisel!«

»Meni se zdi, da je to čudovito, imeti smisel, početi tisto, kar te bogati, in predvsem imeti čas, da se posvečaš tako abstraktnim možnostim! Za nas je življenje nekaj drugega...«

Ne, nikakor ne bom skušala izobraževati ljudi, ki jih verjetno ni mogla prepričati niti moja prijateljica, saj imam svoje tovrstne dolžnosti za katedrom.

Pospravljam nekatere revije na isti kup. Prigovarjam si, da ne smem preveč oporekati prav njim, ki so me prijazno povabile, naj ohranim tisto, kar se meni zdi pomembno.

Tedaj se oglasi vesel smeh. Zdi se mi, da sem prav razločila med obema: ena je Linda, druga Karmela. Verjetno je smehljanje Lindino.

»Tu pa so nekatere tiskovine zares briljantne! In s posvetilom na platnici!«

»Se jim je pač mudilo!« Branim vse, kar je povezano z nekdanjimi Evičinimi srečanji.

»Poglejte! Tu je nek Prekmurec, ki posveča knjigo svoji mami, na glavi pa ima zares nemogoče pokrivalo!«

»Ampak knjižica je srčkana!« gostoli Karmela.

Aha, sorodnost duš, se mi svetlika... Svetovni popotniki so všeč mladim, četudi je razlika med eno in drugo stranjo neverjetna!

Sta kar sedli na Evičin divan in listata »knjižico!« prav tisto, ki sva jo s prijateljico zastonj prejeli na shodu v Ljubljani, kjer je sedaj že pokojni kandidat prepričljivo zbiral okoli sebe najbolj goreče pripadnike slovenske samostojnosti. Ivan Kramberger, s svojimi novodobnimi manirami, ki se jim je zdel tako nenavaden človek!

Moje podobe iz preteklosti bledijo, kot bi se hotele izmakniti novemu času, kar današnja dogajanja takorekoč zahtevajo, če jih hočemo razumeti, a menim, da vsake kaotičnosti nikakor ni treba razvozlati.

Karmela in Linda sta ob dolgotrajnem prestavljanju in izbiranju knjig do mene prijaznejši. Tudi njuno pmi-lovalno opazovanje nakopičenega materiala, ki ga tako zelo cenim, je splahnelo.

Poslovimo se s prijaznimi besedami.

Nada in pogum

Zamislil se nad natlačenimi zvezki in mapami, ki mi jih je bilo dano prevzeti. Evica je imela lepo pisavo in me ni strah, da je ne bi mogla razumeti. Med listi je veliko razglednic od vsepovsod, in ko razbiram podpise na njih, se smejem, namesto da bi jokala. Iz obmorskih in gorskih krajev so na prijateljčin naslov prispele zares iskriče želje, a tu in tam šaljivi prebliski. Nikomur od voščilcev ni bilo žal, da so se podali na dolgo ali krajšo pot, saj bi lahko razbrala že iz pisave, da so dobre volje. Evica je večkrat povedala, kako je pozno v noč pisala pisma, njena dopisovanja so trajala tudi več let z oddaljenimi znanci, predvsem pa z znankami na različnih kontinentih. Morda ni prav, da vdiram v skrivnosti odraslega človeka! Oporekam sproti očitkom svoje vesti, da so skoraj vsa prijateljčina pisma izpod peresa neznank in neznancev.

(se nadaljuje)

Peter Merkuš

Moje življenje v Nemčiji

XLVII. Slovenski zdomski duhovniki

(po avtorjevi smrti nadaljuje žena)

Za našo družino usodno leto 2012 se je nagibalo h koncu. Namesto da bi križem rok pričakovala, da minejo še zadnje ure, da odbije polnoč in se sprožijo raznobarvni ognjemeti, ki sva jih s Petrom rada občudovala skozi okno ali z balkona, sem začela brskati po eni izmed brezštevilnih map, ki jih je on redno polnil z raznoraznimi zapiski, članki, komentarji, korespondenco, dokumenti. Nalletela sem tako na štiri male strani, iztrgane iz kakega starega šolskega zvezka, na katerih so bile zapisane iztočne misli za sestavek o slovenskih zdomskih duhovnikih na splošno, ter še posebej o našem dragem župniku Viliju Steguju. To je nameraval že zdavnaj storiti, zato me je pred kakim letom vprašal za „tisto posebno fotografijo“, ki bi jo rad priložil tekstu. Točno sem vedela, katero ima v mislih, in ker sem vedela tudi, kje je, sem mu jo brž izročila, a založil jo je nekam, da je ni bilo mogoče več najti, tako da je vedno znova odlašal s pisanjem.

Le dan ali dva po njegovi smrti na binkoštni ponedeljek, 28. maja 2012, ko sem iskala primerno sliko za žalno slovesnost, sem skoraj zavriskala od presečenja: nepričakovano sem imela v rokah Stegujevo fotografijo! In zdaj še moževe beležke! Kako naj pre-

zrem očitni namig, naj jaz zdaj izvedem to, kar sam ni utegnil storiti.

A kot da bi to še ne zadostovalo, je 10. januarja 2013 kmalu po štirinajstih zazvonil telefon. Čudno se mi je zdelo, saj me ob taki uri redkokdaj kdo pokliče. Bo gotovo pomota, sem si mislila, pa ni bila, bil je tretji namig!

Iz Pariza me je namreč poklicala prijazna gospa Ana Vičič, ki me je obvestila, da so v teku priprave za simpozij o njenem bratu, duhovniku Viliju Steguju, ki bi to leto dopolnil sedemdeset let. Vprašala me je, ali bi lahko prispevala dopis iz Nemčije za priložnostno publikacijo. Od presenečenja sem kar onemela. Pa si nisem dolgo pomišljala in sem rade volje privolila, saj sem ga imela že skoraj pripravljenega, čemur bi nemara lahko še kaj dodala.

V enainštirideseti številki tednika Sankt Heinrichsblatt, ki ga izdaja bamberska nadškofija, pod katero spada tudi Erlangen, je leta 1989 bila objavljena naslednja vest: *Viljem Stegu, vodja slovenske katoliške misije v Ingolstadt, je 26. septembra med dopustom v domovini na Premu (Jugoslavija) podlegel srčnemu infarktu.*¹ Pokojnik, rojen na Premu leta 1943, je bil posvečen v duhovnika leta 1969. Jugoslovanska škofovska konferenca mu je leta 1975 poverila dušno pastirstvo za katoliške Slovence v bamberski nadškofiji ter v škofijah Regensburg in Eichstätt.

Dolgost njegovega življenja bi lahko povzeli z enim samim stavkom: „Živel je tako dolgo, kolikor je trajala SFRJ.“ Na svet je namreč privekal istega dne, ko je v Jajcu bila ustanovljena jugoslovanska republika, 29. novembra 1943, z njega je pa odšel v večnost 26. septembra 1989, na predvečer referenduma za osamosvojitve Slovenije, za katero je koprnelo tudi njegovo srce. Prepričana pa sem, da bi se dandanes zgrozil, ko bi videl, kako se je začetno navdušenje izničilo.

Naj bo star že ali mlad, vsak prisluhnil mu je rad.
(To je tista posebna fotografija)

1 Kasneje smo zvedeli, da mu je v resnici počila možganska žila, za kar praviloma ni pomoči.

O njem bi pravzaprav bilo mogoče napisati veliko, veliko več, ko bi hoteli zaobjeti vse njegovo kulturno udejstvovanje, od pesmi, ki jih je začel pisati že kot dijak, pa do njegovih prevodov filozofskih tekstov Guardianija, Levinasa ali Simone Weil. A tu naj bo govor o Viliju kot zdomskem župniku v Nemčiji, ki je v štirinajstih službenih letih s svojim avtom s povedno registrsko tablico IN-RI ... prevozil tisoče kilometrov od enega do drugega izseljenskega občestva. Zvest tradiciji raznih Sokličev, Ukmarjev in drugih Čedermacev je zbiral okoli sebe mladino, da jo navda ne samo s krščanskim, ampak tudi s slovenskim duhom. Bil nam je domovina.

Do padca berlinskega zidu koncem leta 1989 so slovenski duhovniki v Nemčiji bili pod hudim pritiskom jugoslovanskih oblasti, ki so pikolovsko nadzorovale, ali se njihovo delovanje sklada z uradnimi vladnimi smernicami. Prav duhovniki so bili namreč tisti, ki so ob dušnem pastirstvu skrbeli tudi za kulturno osveščanje ljudi s priložnostnimi prireditvami, ki so privabljale številno publiko. Politična oblast v Sloveniji ni mogla tega ravnodušno sprejeti, zato je začela ustanavljati jugoslovanske klube, ki so organizirali lastne prireditve istočasno kot Cerkev, z namenom, da bi pritegnili čim več ljudi na lastno stran. To se jim je posrečilo še posebno ob necerkvenih praznikih, kakršen je na primer materin dan, piknik v naravi ali dan slovenske kulture.

Maša v Weidnu 3. maja 1986.

Ob drugih prilikah pa je tradicija silila tudi take ljudi, ki so se morda že oddaljili od Cerkve, da pripeljejo svoje otroke k miklavževanju ali k božičnemu srečanju. Prihajali so tudi slovenski, ali bolje rečeno uradni jugoslovanski predstavniki, ki so kot taki govorili izključno srbsko, pa čeprav so bili Slovenci, tako da se je naš Igor nekoč pritožil, da jih ne razume. Če se prireditve niso osebno udeležili, so jo pa skušali kakorkoli motiti. Nekoč smo v Augsburgu sami doživeli, kako so nekateri provokatorji vdrli med predstavo v dvorano in celo fizično napadli našega župnika.

Primorca Steguja ni bilo mogoče ocrniti z domobranstvom. Zato ga jugoslovanske oblasti niso mogle diskreditirati pri ljudeh in so se torej posluževale drugih zagonetnih prijemov. Na podlagi slovensko-nemškega dogovora je vsakemu slovenskemu župniku bil dodeljen socialni delavec iz Slovenije, ki naj bi ga nadzoroval in o njegovih dejavnostih poročal domov. Nobena pritožba pri nemških oblasteh ni zalegla, ker so se te dosledno držale dogovorov in niso bile v stanju, razumeti problem. Pa ne samo to. Tudi verniki so bili pod kontrolo. Dogajalo se je na primer, da so učiteljici dopolnilnega slovenskega pouka na nemški šoli – slovenski državljanke – telefonirali ob uri slovenske maše, da preverijo, če se je tudi ona udeležuje. To so delali drugi Slovenci, tudi taki, ki so hodili v cerkev. S tem so se namreč izogibali šikanam, katerim bi bili izpostavljeni, ko so se vračali domov, pa čeprav samo na dopust. Neverjetno, a resnično.

Nekaj let smo imeli tako mi kot on avto znamke Audi. Ne spominjam se več, kako to, da smo nekoč po pomoti ali na njegovo prošnjo odprli njegovega – z našimi ključi! Prepričani smo bili, da gre za enkratno slučajno ujemanje. Danes se pa sprašujem, ali ni bila njegova ključavnica morda nalašč tako prikrojena, da jo je lahko „vsakdo“ odprl, kakor je gospod Vili morda že sumil, in je le želel preveriti, ali je to res.

Župnik Stegu, ki je pravilno razumel, da sva tudi midva uglasena na isto njegovo valovno dolžino, je rad prišel kdaj k nam, da se je lahko brez skrbi izkašljaj. Duhovnika in literata na eni strani ter strokovnega tehnika za visokovoltne zaščite in mene na drugi strani je družila ista globoka ljubezen do slovenstva in pa poznanje razmer, v katerih smo morali živeti Slovenci v času fašizma. Od leta 1941 do 1943 so to okusili tudi prebivalci Prema, ki je spadal v tako imenovano Ljubljansko pokrajino (*Provincia di Lubiana*). Pripovedoval nam je na primer, da je njegov oče bil vpoklican v italijansko vojsko. Ob zlomu Italije se je znašel na Siciliji, od koder se je skušal vrni-

Piknik v naravi 02.07.1987 v Obererlbachu.

ti v rodne kraje. Uspelo mu je priti do Milana. Tam so ga pa ujeli Nemci, ki so ga odpeljali v taborišče (Arbeitslager) v Berlinu. Stalni apeli na prostem, ki so se jim ujetniki morali ob vsakem vremenu nagi podvreči, so ga izmučili. Hudo je zbolel, in še ko je bil na koncu svojih moči, je bil deležen sovražnosti italijanskih rasistov iz naših krajev, ki so ga zmerjali kot 'ščavo' in mu želeli skorajšnjo smrt. Zgodilo se je pa, da je drugemu primorskemu Slovencu kar dvakrat uspelo, rešiti ga iz kupa mrličev in umirajočih, ki jim je bilo usojeno, da končajo v krematoriju. Ves izčrpan in bolan se je torej vrnil iz vojne domov, kjer je pa moral doživeti druge šikane.

Vse to sem našla v moževih beležkah, katerim je sam dodal še pripombo: *Upam, da bo gospod Stegu o tem pisal, kot mi je obljubil. Kako težko mi je bilo pri srcu za pokojnika. Naj mu bo lahka domača zemlja!*

Kot dosleden kulturnik, zaverovan v svoje poslanstvo, je stremel za tem, da bi posredoval svoje znanje rojakom ter da bi jih osveščal o lepoti in dragocenosti našega jezika. V ta namen je redno izdajal *Besedo*, glasilo za slovenske zdomce, ki je izhajalo dvomesečno z izjemo počitniških mesecev julij-avgust. Na dvanajstih straneh malega formata (21 x 15 cm) je prinašal izvlečke iz evangelija s primernim komentarjem, zadnje novice iz domovine, pametne izreke kakega znanega misleca, literata ali politika ter napoved naslednjih maš in prireditev.

Slovenski dan 22. oktobra 1988, ki smo ga obhajali v Nürnbergu, je zaobjemal tudi kulturno dediščino tako imenovanih zamejskih Slovencev. Sama sem smela recitirati *Je vzknila ena rožica* Benečana Renata Quaglie ter *Uvodno* Tržačana Janka Samca (1886–1945). Priznati moram, da mi je bil slednji do tedaj neznan, a njegov sonet me je naravnost prevzel.

Uvodna

*O Trst, ti moja večna bolečina!
Jaz nosim te vse dni globoko v sebi
in v srcu vedno hrepenec po tebi,
vem, da ne prideš več mi iz spomina!*

*Kje svetega je Justa ozka lina,
da pesem mi zapoje, kot da v nebi
z Bogom o mestnih revežev potrebi
se razgovarja angelcev družina?
In kje pristana drzni so žerjavi,
da ladjam vlekli riž bi iz trebuha
in brate v svet raztresene pozdravi*

*mi iz fabrik objestna pesem kruha?
Jaz iščem zdaj podobe ti v daljavi,
čeprav zastrla v mrak jo noč je gluha!*

V 17. številki glasila za september-oktober 1989 je med drugim z navdušenjem poročal o uprizoritvi igre *Kje je meja*. „To je naslov slovenske ljudske igre“, piše v uvodu, „ki jo je v soboto 22. julija uprizorila igralska skupina slovenske župnije iz Ingolstadta. Po štirih mesecih vaj smo se odločili za premiero tik pred letnimi počitnicami. Čas morda ni bil najbolj

ugoden, saj se je večina že pripravljala na počitnice. A z vajami smo bili že tako daleč, da smo se odločili za javno preizkušnjo našega dela. Videli smo, da je bila odločitev na mestu, saj bi šel do jeseni gotovo v pozabo vsaj del pridobljene igralske rutine.“

V *Pismu staršem* pa daje takole duška svoji globoki ljubezni do slovenskega jezika: „Petnajstletna izkušnja zdomstva me je naučila marsičesa. Naučila me je spoznavati tudi meje naših možnosti v tujini. Pa vendar mi vest ne da miru. Še marsikaj se da storiti. Najprej mora vsak sebe prepričati, da je njegova sveta dolžnost do lastnega naroda, da svojim otrokom posreduje materinščino. Pa začnimo kar na začetku. Prvi pogoj je, da z otroki govorimo dosledno le slovensko. To je temeljni kamen, vse ostalo bo šlo lažje, če smo v tem dosledni. Če se otrok od malega navaja na dvojezičnost – na eni strani je dom, kjer se govori slovensko, na drugi strani pa vrtec in šola – skoraj ne bo imel velikih težav s slovenščino. Naša dekleta in fantje, ki odrasčajo v takšnih družinah, so najprepričljivejši dokaz za to. Žal za pretežno večino to ne drži. Pa upam, da je z dobrohotno, a odločno besedo mogoče še koga vzpodbuditi.“

Sledi še vabilo na Slovenski dan, ki se je doslej redno dogajal vsakoletno v jeseni, in sicer izmenoma enkrat v Ingolstadtu, drugič v Nürnbergu, s slovesno sveto mašo, nato z nastopom kakšne glasbene ali folklorne skupine in recitacijami v župnijski dvorani, ob domačih dobrotah in na koncu s plesom. Le-ta, ki je bil napovedan za 21. oktober 1989, je odpadel, ker se je Vilijeva duša nepričakovano preselila v „boljše življenje“, kot bi rekel drugi sin istrske zemlje, Fulvio Tomizza.

Nemara smo leta 2012 doživeli zadnji Slovenski dan. Slovencev je namreč na Bavarskem vedno manj. Veliko jih je že pomrlo, drugi se vračajo domov za stalno ali vsaj za daljša obdobja, mladina se je pa porazgubila. Naslednik gospoda Vilija, župnik Stanko Gajšek, ki nam je bil zvest in dober pastir celih triindvajst let, se je upokojil in vrnil v Slovenijo. Vsled splošne gospodarske krize je istočasno bila razpuščena Ingolstadtska slovenska misija, zaradi česar se zdaj msgr. Janez Pucelj vozi dvakrat mesečno iz Münchena, kar je do Nürnberga dvojna pot kot iz Ingolstadta, se pravi dvesto kilometrov sem in dvesto nazaj. Zato smo mu lahko še toliko bolj hvaležni v upanju, da bomo še kolikor mogoče vztrajali.

Triindvajsetega avgusta 2013 se je torej na Premskem gradu vršil simpozij, na katerem so eminentni

predavatelji izpostavili Stegujeve vrline človeka, pesnika, filozofa, prevajalca. V prepolni dvorani na premskem gradu smo z največjo pozornostjo sledili predavanjem ter prisluhnili recitacijam njegovih pesmi in glasbenim vložkom.

V župnijski cerkvi sv. Helene je nato koprski škof dr. Jurij Bizjak v družbi kakih dvajset duhovnikov daroval sveto mašo. Ko smo skupaj z zborom zapeli pesem Brede Šček *Dajte luči*, ni bilo več govora o gospodu Viliju, bil je enostavno sam z nami. Odkar smo namreč na njegovo spodbudo pred tolikimi leti to pesem prvič zapeli pri slovenski maši v Erlangenu, sem jo vedno znova zaznavala kot izraz njegovega duhovniškega poslanstva in prizadevanja.

Sama nisem imela nikoli navade, sistematično pisati dnevnik. Tu pa tam se pa vendarle dogajajo stvari, ki si jih moram zabeležiti. Tako sem na primer decembra 1989 zapisala naslednje misli, ki sem jih slučajno zopet našla:

Sredi septembra sva se s Petrom vrnila iz Trsta prežeta z novimi mislimi, vtisi, doživetji, ki sva jih nameravala posredovati svojemu najboljšemu prijatelju in zaupniku, zaradi česar sva nestrpno pričakovala drugo slovensko mašo po poletnem premoru, saj sva septembrsko zamudila, ker sva bila še v Trstu.

Zato da bi se čim hitreje spet vključila v potek vsakdanjega življenja, sem se po večerji usedla pred televizijo, vendar s pletivom v rokah, ker sem želela tudi koristno izrabiti čas. Zazvonil je telefon, samo enkrat, saj ga je Igor imel pri roki, a pogovor je trajal zelo kratko, drugače kot če bi mu telefoniral kdo iz

514 Zakramenti

Dajte luči

dvoglasno Breda Šček

1. Daj-te lu- či, jas-nih lu- či, da po- sve- tim v ti- hi hram,
2. Daj-te og- nja, da za- ne- tim hla- dne zem- lje mr- zli rod,
3. Daj-te mi lju- be- zni ba- klo, da jo vržem med lju- di!

kjer pre- bi- va kralj ve- soljstva, dobri Je- zus či- sto sam.
rod se- bič- ni, v či- gar sre- di sam med tuj- ci je Go- spod
Mor- da le sr- ce vsaj eno zanj v lju- be- zni za- go- ri.

Pesem *Dajte luči*.

njegove 'klape'... pride k nam v dnevno sobo, resnega obraza, in mi reče, naj ugasnem televizijo. Čudno in sumljivo se mi je zdelo in nisem si mogla predstavljati, kaj naj bi se bilo zgodilo. „Gospod Stegu je včeraj umrl.“ Dih nama je zastal, rada bi ga vprašala, ali se šali, pa nisem mogla. Še danes, po treh mesecih, ne morem razumeti, kako je bilo sploh mogoče, da sem mu enostavno verjela na besedo, ne da bi povsem dojela vso težko tragiko trenutka. Vedno znova sem si morala dopovedovati, da ga pri prihodnji slovenski maši ne bo, da mu ne bom mogla podati pozdravov tega in onega znanca, da mu ne bom mogla poročati o *Dragi*, da ne bo nikoli bral Sokličeve knjige *Istra kliče*, ki sva mu jo nameravala pokloniti, da ne bo doživel samostojne Slovenske republike ... Koliko globlje in morda drugače bi bili doživeli dogajanja zadnjih mesecev, od odprtja nemško-nemške meje do padca totalitarnega romunskega režima, ko bi jih lahko skupaj spremljali in komentirali. Nekje globoko v meni se rojeva vprašanje, ki ga skušam z vsemi močmi zadušiti: zakaj? čemu? In vsi načrti, vse misli, in opora za vdovelo mater, za brata, za zdomske Slovence, za slovenstvo sploh ... da morajo božja pota biti tako nedoumljiva ...

Tla so se nam zamajala pod nogami in lovimo se kot neboljene ovce, ki so zgubile pastirja in ne vedo, kam bi.

*Ko bi znala,
sestavila bi pesem,
Tebi v slovo, Tebi v spomin,
pesem o preteklih in sedanjih dneh.*

*Ko bi mogla,
zavrtela bi urine kazalce v vzvratno smer,
posnela bi video,
ne o Tvojem pogrebu,
ampak o Tvojem življenju,
o Tvojem iskanju, bolesi, o Tvoji globoki veri,
o Tvoji razgledanosti,
o Tvojih dvomih in upih,
da bi še vedno bil tu z nami,
nam bil v oporo, opomin, zatočišče.*

*Ko bi smela,
prisvojila bi si Tvoje pesmi,
jih prevedla, jih razdala
namesto božičnih daril.*

*Ko bi vedela, kateri judež Te je izdal,
bi mu odpustila,
a pozabiti ne morem.*

(dalje)

SLOVENSKA PROSVETA in ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE
razpisujeta

40. TEKMOVANJE ZAMEJSKIH AMATERSKIH ODROV

❧ MILADI ODER ❧

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja do konca leta 2014. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja,
morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov:

SLOVENSKA PROSVETA, ul. Donizetti, 3, Trst; tel. 040 370846; sp@mladika.com

ali pa

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, v.le XX Settembre, 85, Gorica; tel. 0481 538128

Irena Žerjal

Pesmi

Pesmi so bile priporočene na 41. literarnem natečaju revije Mladika

Srečanje s kobilico

Bleščeča luna
med črnimi oblaki
v krogih
nagajivih mavric

Zaveje topli veter
v neznane barve
čez polnoč
zavese se napnejo
– se pojavi ona –
šesteronoga
v zelenem oklepu
z migetajočimi tipalkami!

Ji rečem:
»Kobila moja,
zdravo!
Si se vrnila?
Dober znak!«
Joj, kako poskoči,
joj, kako se usloči!
Zapoje
svojo koščeno pesem,
kot v narodni –
»skoči sem
skoči tja,
in potem smo spet doma!«

Da, lepa žival.

Peterburške zgodbe
(1980)

Pravijo,
da so velemesta vedno večja
pohlepnejša
nevarnejša
lava strahu se vali
gladina groze grozi –
nevidno neslišno
v neznanskih prostorih
se bašejo zavisti
krivice obsodbe
z neznanimi
prestopnimi igrami.
Dobri žonglerji
ne slutijo
kam in kako:
»Je nevarno!«
»Kaj?«
»Se približati risu
mogočnih bogcev!«
»Doleti bosjaka,
poštenjaka,
divjakinjo,
seljaka!«
Le tiho!
Vest ne prinaša
nežnih melodij.
Osorno zmerja tudi
strnjeno ljudstvo!

Druga merila

Na Pacifiku
 potres
 v neznani tišini
 zadnji pozdrav
 daljnega svetnika
 druge vere in omike.
 Pol stoletja
 se podirajo
 navadni pojmi
 o zli usodi
 nič krivega ljudstva
 za posle
 mogočnikov
 mandarinskih kast
 oblastiželjne pohlepnosti.

Skozi surovi čas

Vstop v svinčena leta
 ni vstop v labirint
 eh, eterična fantazija,
 to je surovo strogi čas
 fantom,
 ki ne more razložiti stoletja

V rogu pozabe
 lebdi spomin
 na ljubljeno Ljubljano

Neznana luč
 v rogu pozabe
 na ljubezni v Tivoliju
 na umrlo prijateljico
 na nikoli dospele
 prijatelje iz
 rudarskih logov
 Zasul jih je medtem plaz svinca

Prava jesen

Ima neskončne barve
 veter zvija
 in podi prek obzorij
 jate ptic.
 Dolgo brunda
 vsem neznane pesmi
 jim odpeva,
 stari dobri stric

Sivo morje vale sklada
 do podhodov hiš
 blede sonce
 se zavija
 v klobčič vel tančic

Nič ne vprašaj,
 drago dete,
 kaj?
 čemu?
 kako?
 To prihaja iz davnine –
 skrinja škripa kot nekoč,
 veter tuli kot vsekdar.

Utrinek iz spomina na učitelja

Menim, da imajo učitelji pomembno vlogo v življenju svojih učencev, čeprav danes niso cenjeni, tako kot bi si zaslužili.

S spomini je tako, da nekateri počasi zbledijo, nekateri pa nas živo spremljajo skozi življenje in so pravzaprav postali del nas samih. Takih je mnogo, saj smo tudi mi del spomina tistih, s katerimi smo prihajali v stik in katerih sledi so ostale zapisane v našem življenju. Del tega spomina so gotovo tudi učitelji, s katerimi smo se srečali že v osnovni šoli. Zato bi ob tej priložnosti rad obudil spomin na svojega učitelja Ivana Koviča iz osnovne šole v Radencih.

Vem, da so učitelji naši spremljevalci na življenjski poti. Tak spremljevalec je zame tudi učitelj Kovič. Naj tu predstavim en sam utrinek, ki mi je ostal tako živo v spominu, kakor da bi se zgodil včeraj.

Bilo je v zadnjem, četrtem razredu osnovne šole. Takrat je šola v Radencih imela samo štiri razrede. Učenci smo bili kar precej živahni, tako da je bilo včasih potrebno koga poslati v kot, kot smo temu takrat rekli, da se je malo umiril. To je bila pogosta kazen, včasih pa so učitelji poprijeli tudi za ravnilo in nas z njim „pobožali“ po prstih. Seveda tega doma ni nihče na veliko razlagal, ker ga takrat starši gotovo ne bi zagovarjali, pač pa bi lahko sklepali, da je naredil kaj narobe, da si je kazen zaslužil in bi se lahko kaj podobnega zgodilo tudi doma. Kovič je bil kot učitelj dokaj strog, v sebi pa je nosil čutečo dušo.

Nekega dne nam je bral Cankarjevo črtico: »Mater je zatajil«. Bral je tako, da se je sprehajal po razredu. Po sredini so bile klopi razmaknjene, tako da je lahko šel od enega konca do drugega. Bral je s takim glasom, da smo mu morali pozorno slediti. Ko je končal, je za trenutek utihnil. Vsi smo opazili, da so mu pritekale solze, ki jih ni skrival. Zelo dobro se spominjam molka, ki je nastal v razredu. Nismo si upali pogledati drug drugega, da ne bi zmotili tako nenava-

dnega trenutka. Globoka, posvečena tišina je trepetala v razredu. V tistem bogatem molku se je med nami nekaj dogajalo. Nekaj nas je spreletelo, nekaj prijaznega, skrivnostno milega je bilo čutiti v razredu. Dolgo smo ostali tiho. Nihče se ni premaknil. Tudi učitelj je ostal brez besed, razlaga ni bila potrebna. Vsi pa smo vedeli, da nam je povedal nekaj velikega za življenje. Nekateri stvari na svetu so tako lepe, tako velike, tako svete, da jih ne smemo zatajiti. Med njimi je gotovo tudi mati, pa če je še tako uboga in preprosta.

Obstali smo in čutili, da smo čudežno obogatili. Vedeli smo, da nam je dal najlepšo lekcijo. Nič nam ni razlagal o tem, kako matere ne smemo zatajiti ali se je sramovati, toda vedeli smo, da je on veroval v to, da so nekatere stvari tako temeljne in tako svete, da jih človek ne sme prestopiti, če hoče ohraniti svojo človečnost. Ni moraliziral, ni nam dokazoval, zakaj bi moralo biti tako, ni nam skušal podati nobenih svojih razlag in interpretacij te Cankarjeve črtice. Le vedeli smo, pravzaprav smo čutili, da nam je pokazal nekaj, kar se ne da razložiti, da nam je dal nekaj, česar se ne da povedati z besedo. Nismo slišali njegovih besed o razlagi, v srcih pa smo jih čutili. Gledali smo in se čudili, kako se velike stvari lahko preprosto razložijo. Ne, to ni bil več učitelj Kovič, ki smo ga poznali prej. Včasih so bile njegove oči podobne strelam, ki se jim nismo mogli izogniti, čeprav bi se radi, takrat pa so bile mehke kakor oči dobrote, ki jih je vdana bolečina blagoslavljal. Trenutek se je začel spreminjati v blaženo razodetje. Počasi smo začeli razumevati. Dotaknilo se nas je nekaj globokega. Matere, ki je prva prisluhnila našemu srcu, se ne sme zatajiti. Ko smo takrat odhajali

iz razreda, smo čutili, da je svet bogatejši in lepši za dragocena spoznanja, ki jih ni moč pozabiti.

Učitelji so naši tihi spremljevalci življenja. Nekateri stvari pa se preprosto ne morejo pozabiti, ker so več kot spomin, ker so postale del nas samih.

**Član našega uredništva
in dolgoletni sodelavec**

IVO JEVIKAR

*je bil sredi februarja
imenovan za glavnega
urednika slovenskih
poročil na Radiu Trst A.
K imenovanju iskreno
čestitamo!*

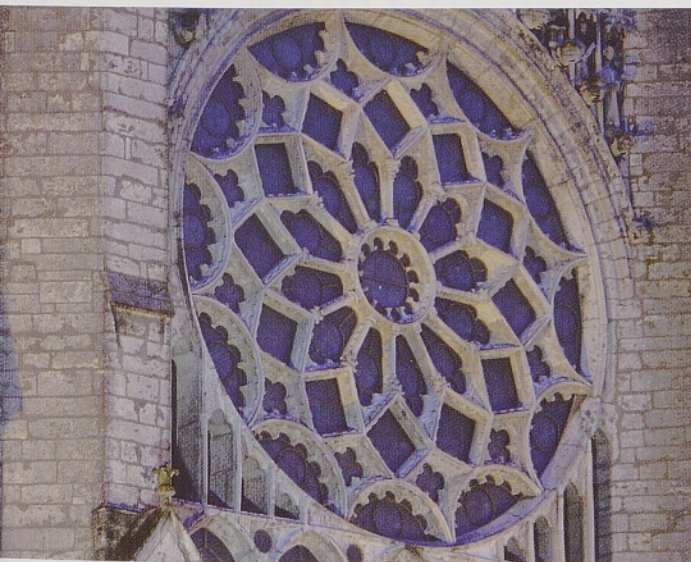
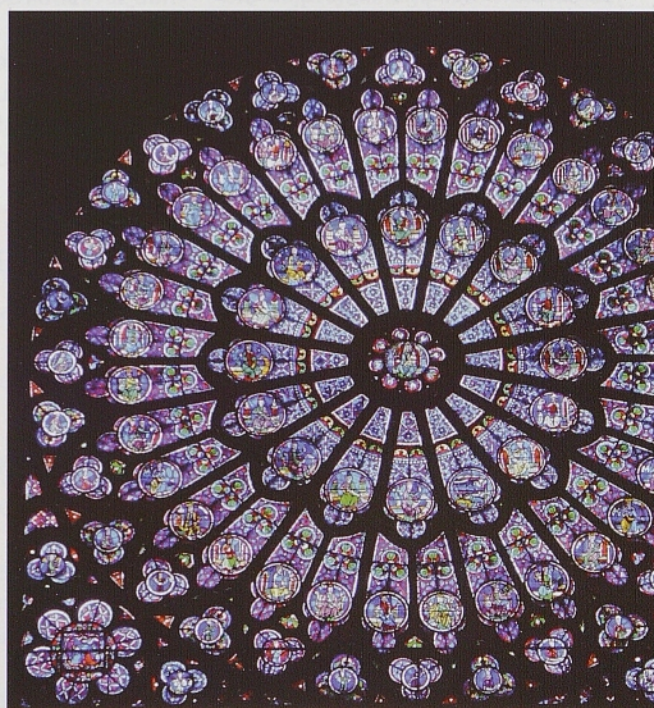
Vitraci

»Slikanje s svetlobo« (1. del)

Osteklu nam vedo največ povedati ustvarjalci in umetniki, ki ustvarjajo s tem materialom. Pravi jo, da je prijateljevanje z barvnim steklom sicer nadvse zahtevno, a tistega, kateremu se je to »srečanje« zgodilo enkrat, ne mine očaranost vse življenje.

V srednjeveških in vse pogostejše tudi v modernih sakralnih in profanih prostorih se velikokrat srečujemo z barvnimi okni ali s strokovnim izrazom – vitraci. Njihov nastanek, še bolj pa njihova vsebina je za nas pogosto prevelika skrivnost, da bi na mestu samem, kjer si ustvaritev ogledujemo, sploh utegnili razmišljati kaj več o tem.

Barvana okna – vitraci so kot umetnostna zvrst edinstvena ravno zaradi svojevrstne zveze med barvo, steklom in svetlobo. Na barvni površini, ki je po navadi razdeljena na več manjših polj, se na svojevrsten način ob siju svetlobe začuti barva. Šele svetloba pa barvo oživi in prav zaradi tega je vitraj v temi brez življenja. V bistvu je to neke vrste dinamična zvrst umetnosti, ki živi le z dnevno svetlobo in tako barvno okno obstaja in se spreminja le v odnosu s svetlobo; spreminja pa se tudi glede na dnevni in letni čas ter vreme. Vsi ti pojavi namreč venomer vplivajo eden na drugega, kot da gre za spreminjajočo se sliko. Lahko bi rekli, da so barvana okna zelo stara ter privlačna zvrst kinetične umetnosti. Svetlobo, ta neoprijemljivi fenomen, v katerem lahko svet sploh zaznavamo, že od nekdaj primerjajo z dobroto, razodetjem, Bogom in lepoto. Bila je bistvo filozofskih ter religioznih naukov človeštva.

Čipka vitraja od zuna (levo).
Prerok Danijel in kralj David, katedrala v Augsburgu (slika zgoraj pod naslovom). Pod njo rozeta iz katedrale v Chartresu.

Za najstarejše ter zelo kvalitetne vitraje so omenjena tista v katedrali v Augsburgu v Nemčiji, ki so nastala okoli leta 1132. Motivi odslikujejo tipičeni tedaj cvetoči romanski slog. Upodobljene svetopisemske figure iz stare zaveze gledajo strogo, otrplo skozi ladjo cerkve, njihovo avtorstvo pa je pripisano menihom iz Tegernseeja.

Omeniti je treba, da je barvno steklo v rabi že več kot 1000 let, še preden so odkrili izdelovanje prozornega ali belega stekla. V 5. st. pr. Kr. so Rimljani ugotovili, da je potrebno k topečemu se steklu dodati razpršene delce bakra, da se obarva rdečkasto. V srednjem veku so proizvajalci dodajali k procesu še magnezij, tako da je steklo dobilo roza barvo in v 17. st. so ob dodajanju zlatega klorida izdelali lepo, bogato rdečo barvo. Ena od začetnih barv stekla je bila tudi modra, dobili so jo z dodajanjem kobalta in bakra. Zeleno pa je steklo lahko že v originalu, zaradi različnih nečistih delcev v zmesi, lahko pa mu prav tako dodajo baker ali železo. Motno belo steklo se ustvari ob uporabi antimonija k topeči se gmoti. V 18. st. se je Evropa ponašala z izredno prosojnostjo in trdnostjo stekla. Opalescentno steklo so v 19. st. dovršili v Ameriki. Veliko barvnih sestavin in barvnih učinkov pa ostaja še danes skrivnost mnogih manufakturnih delavnic. Najrazličnejša pestrost barvnih odtenkov je zares neskončna.

V Sloveniji ni bilo o srednjeveški zgodovini vitrajev napisano nobeno pomembnejše delo. Sicer bi jih najbrž lahko našli v marsikateri srednjeveški cerkvi, vendar so se na žalost iz tega obdobja ohranili le fragmenti. Naj jih omenim le nekaj.

V *Bregu pri Preddvoru* sta v 15. st. na steni tristranskega zaključka prezbitarija nastali dve barvni okni, ki pa sta bili žal ukradeni. Figure, ki so bile na njih upodobljene, so izražale v tistem obdobju cvetoč »mehki

slog«. Okni sta bili zelo ozki, šilasti, brez krogovičja in delitve. V levem kotu zgoraj je bil upodobljen Križani na okleščeni debli, levo in desno pa Janez Krstnik in Marija. Spodaj sta stali sv. Neža in sv. Barbara. Desno okno je kazalo sedečo skupino Ane Samotretje, pod njo pa sv. Katarino ter sv. Dorotejo.

V *Lomu pri Tržiču* so za oltarjem sv. Katarine še danes vidni gotski stebri, ki so vodili v križni gotski obok, ter šilasto zaključeno kamnito okno, v katerem je bil prvotno gotski vitraj sv. Katarine z mečem in s kolesom. Danes ga zaradi visoke starosti hranijo v stiškem verskem muzeju, ker je to edinstven spomenik iz tega časa (je edini ohranjeni gotski vitraj v Sloveniji), njegova kopija pa je vgrajena v okno zvonika. Okno je nastalo, ko so zidali prvotno svetišče, torej okrog leta 1450, zato je tudi velike zgodovinske in umetniške vrednosti.

Iz cerkve v *Gostčah* pri Škofji Loki sta prišli v arhiv dve okrogli barvni stekli, ki predstavljata ostanek barvnega okna: vdelani sta bili verjetno v krogovični vrh glavnega okna v zaključku prezbitarija. Vsaka kaže podobno škofa s pastoralom in z odprto knjigo. Slog kaže na čas okoli leta 1470.

V epistelskem oknu prezbitarija rotunde pri sv. Janezu na *Spodnji Muti v Dravski dolini* je bil do leta 1941 upodobljen škof v ornatu, pod zgodnjegotskim baldahinom. Glava, noge in desna roka s predmetom so bili že takrat izgubljeni, med vojno pa je izginilo tudi ostalo. Slog je ustrezal zgodnjegotski dobi in najverjetneje je okno nastalo hkrati s poslikanjem rotunde v drugi četrtini 14. stoletja.

Vedno je bilo veliko dvomov o izvoru izdelave barvnih oken. Pa vendar imajo vitraji svoje korenine izključno v krščanski umetnosti, saj v predkrščanskem obdobju nikjer ne zasledimo svetišča z barvnimi okni. Predhodniki vitrajev so mozaiki in izdelki iz emajla.

Zapisnik 42. literarnega natečaja MLADIKE

Komisija literarnega natečaja Mladike, ki se je sestala v torek, 4. februarja 2014, na sedežu Slovenske prosvete v Ulici Donizetti 3, je obravnavala 76 prispevkov v prozi in 42 ciklusov pesmi, ki so v roku prispeli na natečaj. Komisija je po temeljiti razpravi in oceni dospelih prispevkov podelila sledeče nagrade:

PROZA

PRVO NAGRADO prejme novela **Bližina daljave**, ki je prispela pod psevdonimom Tabernakelj spomina.

Pisateljica predstavlja primorski prostor v vojnem in povojnem času. Osredotoča se na usodo ene družine, zajema pa tudi širšo zgodovinsko resničnost. Pripovedovanje je jasno in dramatično.

Avtorica je **Nataša Konc Lorenzutti** iz Šempasa.

DRUGO NAGRADO prejme novela **Koma**, ki je prispela pod geslom »Klavir«.

Gre za psihološko kriminalno novelo, ki je napisana z veliko veščino in napetostjo. Avtorica ustvarja v bralcu skrivnostno vzdušje in ga pripelje do presenetljivega konca.

Avtorica je **Jasna Jurečič** iz Saleža.

TRETJO NAGRADO prejme novela **Obrazi z obale**, ki je prispela pod šifro 0130.

Pisateljica opisuje različne obraze, ki jih glavna junakinja sreča na obali. Z živahno pripovedjo predstavi različne like in njihov način življenja.

Avtorica je **Olga Paušič** iz Lendave.

Desno: Stane Kregar, vitraj sv. Cirila in Metoda v Rimu. Zgoraj: Marc Chagall, vitraj v cerkvi sv. Štefana, Mainz, 20.st

Prve izdelovalce barvnih oken pa je navdihovalo predvsem sveto pismo – še posebej tisti prizori, ki so bili poudarjeni pri bogoslužju, molitvah ter pridigah. Umetniki so se prav tako zgledovali pri iluminatorjih, ki so posedovali veliko dragocenege ikonografskega znanja.

Umetnostni zgodovinar France Stelé je nekoč zapisal, da lahko srednjeveške vitraje doživljamo na dva načina: ali kot splet prizorov in podob ali pa kot mavrično igro luči, ki pričara v prostoru posebno, mistično ozračje. Umetniki 20.

stoletja pa s tem, ko si prizadeva-
jo predvsem za svetlobne barvne
učinke, tradicije vitraja ne zanikajo.
Ukinjajo le dvojnost srednjeveške
govorice. Moderni vitraj opušča
bogato pripovednost, saj jo v so-
dobnem času lahko prevzamejo
drugi mediji. Tako razume svoje
poslanstvo tudi Stane Kregar, »ta
človek oblik in barv, ki je v Tvojih hi-
šah slikal na okna Tvojo svetlobo in
z njo ustvarjal poti, po katerih se duh
vzdiguje z nižin...«, kot ga čisto v
duhu Dionizija Areopagita v elegiji,
posvečeni umrlemu prijatelju, pre-
poznava pesnik Jože Udovič. Slikar
Stane Kregar je svoja prva barvna

okna zasnoval leta 1958 za cerkev
sv. Martina v Šmartnem v Tuhinjski
dolini. Ko se je Kregar prvič lotil
izdelave načrtov za barvna okna,
kot razgledan ustvarjalec seveda
ni začel iz nič. Na domače vzore se
žal res ni mogel nasloniti, zato pa se
je bil toliko bolj pripravljen učiti pri
evropskih ustvarjalcih.

Kdo pa so bili ljudje, ki so tedaj
v evropskem prostoru ustvarjali
barvna okna ter osnutke zanje? Ali
so bili prav tako umetniki kot na pri-
mer slikarji in kiparji? O tem se de-
nimo že pred 16. st. sploh niso spra-
ševali. V arhitekturni terminologiji
tistega časa so bili vsi – slikarji, ki-
parji, steklarji – preprosto strokov-
njaki svojega področja. Kaj pa mo-
derni ustvarjalci, ki v svetu vitrajev
pomenijo *veliko*, na primer: John Pi-
per, avtor številnih vitrajev ter pisec
mnogih knjig o njih, potem Marc
Chagall, znan po svojih neskončnih
nebeško modrih steklenih lagunah,
ali Louis Tiffany, »večen krasilec«
javnih prostorov ter privatnih do-
mov s svojim čarobnim opalescen-
tnim steklom? Zanimivo, vsi trije so
bili najprej slikarji, šele nato so se
začeli ukvarjati s snovanjem načr-
tov za barvna okna – morda je bil to
za njih celo korak naprej?

(se nadaljuje)

Komisija priporoča za objavo še novele: **Prvič** Bo-
jane Bučar, **Zbogom, Washington!** Primoža Vresnika,
Korak predaleč avtorja z elektronskim naslovom ar-
koxx@gmail.com, **Dom spominov** Aleksandre Panič,
Okus spominov Neže Kravos, **Petek trinajstega** Ta-
mare Matevc in **Cimet** Uršule Vratuša Globočnik.

POEZIJA

PRVO NAGRADO prejme ciklus pesmi brez naslova,
ki je prispel pod geslom Marjetka.
Očarljiva izpoved, v kateri lirski subjekt vzporeja
dogajanje v naravi z vzgibi lastne notranjosti in
vzpostavlja neko ravnovesje med obema svetovo-
ma. Ritem je harmonično uravnotežen in metafo-
rika zelo izvirna.
Avtorica je **Ana Balantič** iz Idrije.

DRUGO NAGRADO prejme ciklus pesmi, ki je prispel
pod šifro 1879.

V pesmih so zajeta temeljna nerazrešljiva vpraša-
nja človeka. Lirski subjekt tava med razumom in
srcem, med imanenco in transcendo.

Avtorica je **Veronika Kranjc** iz Ljubljane.

TRETJO NAGRADO prejme cikel Svetloba letnih ča-
sov, ki je prispel pod psevdonomim Lučka. Opisi iz
narave se spajajo z notranjim razpoloženjem. Pe-
snica preseneča s posrečeno metaforiko.

Avtorica je **Andrejka Jereb** iz Idrije.

Komisija priporoča za objavo še cikel pesmi Stvar-
jenje **Sare Remžgar** iz Ljubljane, pesmi **Ivane Vato-
vec** iz Brežic, pesmi **Metke Kacin Beltrame** iz Trsta in
cikel Bosa potujem **Marije Šedivy** iz Gornje Radgone.

Utihnili sta »ptici pevki« pod Južnim križem

Komaj se je umiril novoletni trušč in smo se spet nekako predali vsakdanjemu, običajnemu življenju – že nas je neprijetno presenetilo sporočilo iz daljne Avstralije, da sta se za vedno poslovili kar dve pomembni in nenadomestljivi kulturni delavki: Ivanka Sluga - Škof in Pavla Gruden. Pravzaprav smo z njuno smrtjo izgubili vsi, tudi mi, ki živimo v Sloveniji, saj sta bili obe povezovalki »stare in nove domovine«. Povezovalo pa ju je še veliko več stvari: izredna ljubezen do slovenskega jezika in kulture, delo v slovenskih društvih (klubih), lastno literarno ustvarjanje (pisanje poezije in proze, prevajanje, uredniško delo), spremljanje dogajanja v domovini in po svetu ... in nesebična pomoč tam, kjer je bila potrebna pomoč. Toda ob vseh teh skupnih lastnostih je bilo tudi veliko stvari, ki so ju razlikovale in ju tako naredile za nekaj posebnega, neponovljivega, enkratnega ...

Ivanka Sluga - Škof (24. 6. 1929–3. 1. 2014)

Rojena je bila na Artvižah v Brkinih, v številni (8 otrok), a ljubeči in zavedni slovenski družini, ki je zelo kmalu občutila fašistično nasilje. Ivanka je morala sprva obiskovati italijansko osnovno šolo in prenašati številna ponižanja in teror, ki so ga nad njo in sošolci izvajali učitelji, ki so prihajali z juga Italije. Toda prav to jo je na neki način tudi utrjevalo in jo naredilo za borko proti vsem krivicam. *»Vzdušje, ki je trajalo na šoli vse do začetka leta 1943, je bilo za nas slovenske otroke nezno: polno sovraštva, tepeža, ponižanj s strani učiteljev, z naše strani pa bojazni, strahu, tudi sovraštva in upornosti. Učitelje, ki bi morali v nas vzbuditi smisel za pošteno, ljubezni polno življenje, slo po znanju in življenjskih vrednotah, smo sovražili. Seveda smo bili mnogo premladi, da bi lahko razčlenili naš odpor. Z lumparijami smo skušali le prisiliti učitelje, da bi zapustili našo vas.«*¹ Tako za učitelje kot za otroke pa se je ta »zgodba« zaključila s požigom vasi in družina Slugovih se je preselila na Mrše blizu Slivja. Tam je otroke poučeval župnik Viktor Berce. *»On me je naučil slovensko abecedo in slovensko zgodovino. Prvi nam je povedal, da imamo Slovenci svoje pesnike in pisatelje, prvič smo slišali za Prešerna, Gregorčiča, Slomška, Cankarja in Finžgarja. Postajali smo ponosni, da smo Slovenci. /.../ Meni pa je dal toliko znanja, da sem po vojni, leta 1945, uspešno opravila izpit za sprejem na gimnazijo v Hrpeljah.«*²

Po končani gimnaziji se je vpisala na učiteljsko v Tolminu in leta 1951 tam tudi diplomirala. Zatem je

več let poučevala po različnih osnovnih šolah (Loka pri Črnem Kalu, Obrovo in Izola). V Obrovem je spoznala tudi svojega moža Toneta in se z njim leta 1954 poročila, nato pa ju je njegova služba v Mehanotehniki pripeljala v Izolo, kjer sta ostala do leta 1966, ko sta se, na bratovo prigovarjanje, preselila v Avstralijo. Med bivanjem v Izoli se je družina povečala še za dva člana, sina Iztoka in hčerko Natašo.

Tako opevana dežela, kjer se da hitro in dobro zaslužiti, pa je kmalu pokazala svoj pravi obraz. Kot prise-ljenca in za povrh še brez znanja angleščine sta morala poprijeti za različna, težka in slabo plačana dela. Po nekaj letih je prišla še huda moževa bolezen (rak), tako da je Ivanka ostala sama z dvema otrokoma. Že od doma navajena težkega dela je poprijela še za dodatna dela, samo da družina ne bi čutila pomanjkanja. Veliko truda je Ivanka vložila predvsem v učenje angleščine, saj je ugotovila, da brez znanja jezika ne bo mogla nikoli dobiti boljšega dela. Sčasoma je dobila tudi redno delo v bolnišnici, in sicer kot prevajalka za jezike jugoslovanskih narodov. Ob delu je dokončala tudi večerno šolo na Royal Institutu v Melbournu in postala diplomirana knjižničarka. V tem poklicu je ostala vse do upokojitve leta 1988. Vendar je to le prva polovica Ivankinega dela – druga je bila posvečena knjigam, literaturi in delu v društvih.

Najprej je skupaj s hrvaško pesnico Olgo Dubočanin uredila večjezično antologijo pesnikov in pisateljev jugoslovanskih narodov v Avstraliji z naslovom *»Our Paths«* (*»Naše steze«*, 1986). Vse od začetka je sodelovala pri izhajanju literarne revije *»Svobodni razgovori«* in v društvu SALUK (Slovenski literarni in umetniški krožek). Za potrebe dopolnilnega pouka slovenščine je sestavila učbenik *»Slovenija: skupni jeziki, večkulturno šolstvo, za otroke od 10 do 13 let starosti«* (1982, knjiga je

¹ Ivanka Sluga - Škof: Skozi ogenj in pepel. Ljubljana, 2002, str. 26.

² Prav tam, str. 35.

Pavla Gruden (levo) in Ivanka Sluga - Škof (desno).

izšla tudi v angleškem jeziku). Njeno najpomembnejše delo pa je avtobiografija *»Skozi ogenj in pepel«* (1999, ponatis 2002) – v njej popiše svojo življenjsko pot, ki je bila vse prej kot lahka. V knjigi je, v obliki dodatka, ponatisnila tudi nekaj svojih že objavljenih pesmi in zgodb ter nekaj odlomkov iz ohranjene korespondence. Predvsem pa je ta knjiga pripoved *»o tem, kako je peščica Slovencev v ogromni Avstraliji delovala na kulturnem področju. Svojega delovanja si nismo omislili zato, da bi si krajšali čas, tega nam je še primanjkovalo, ampak iz globoke notranje potrebe. Sredi okolja, v katerem je v nas vsak dan od jutra do večera pljuskala angleščina, smo želeli ohraniti svoj materni jezik, ne zgolj zato ker se nam je v primerjavi s trdo angleščino zdela naša materinščina mila in blagozvočna, ampak iz čisto praktičnega razloga, ker smo se rodili kot Slovenci in ker smo od malega v tem jeziku tudi razmišljali /.../ Imeli pa smo še en pomemben razlog. Nismo se želeli utopiti v avstralskem loncu, hoteli smo ohraniti svojo drugačnost, ker smo se v svoji drugačnosti dobro počutili, ta pa ni zadevala samo naš jezik, ki ga govori komaj dva milijona ljudi, ampak tudi našo zgodovino, našo kulturo, zlasti literaturo, naše izročilo in naše navade. Želeli smo postati Avstralci, hoteli pa smo ostati tudi Slovenci. /.../«*³

Ivanki Sluga - Škof, je bila knjiga vse. *»V oporoki sem zapisala, naj mi jo položijo tudi v krsto, kaj vem, morda si jo bom zaželela tudi onkraj.«*⁴

Pavla Gruden

(14. 2. 1921–26. 1. 2014)

Pavla Gruden je bila rojena v Ljubljani, kjer je obiskovala osnovno šolo in se nato na mamino željo vpisala na trgovsko šolo in si s tem že vnaprej zaprla pot za nadaljnji študij humanistike na univerzi. Usodno pa je njeno nadaljnjo pot zaznamovala 2. svetovna vojna, ki jo je preživela na prisilnem delu v Nemčiji. Ob koncu vojne se je sicer za krajši čas vrnila domov, vendar njen »svobodoljubni, svetovljanski in kritični duh« ni mogel sprejeti novega režima v Jugoslaviji, zato se je odločila za ilegalni odhod v tujino (Trst). Tam pa se je takoj znašla v begunskem taborišču in postala DP (Dis-

placed Person) – brezdomka, *»čemur sem, sebi na ljubo in v brk vsemu svetu, dala popolnoma drugačen pomen: Die hard Paula. V slovenščini: trdoživa Pavla. In to še vedno velja. Da, pride čas, ko človek kloni. Toda vzravnati se mora, če ljubi življenje. Ni večje moči od hrabrosti in vedrega srca. Takšno srce, slej ko prej, preživi vsako žalost.«*⁵

Leta 1948 se je, skupaj z možem (nekdanjim jugoslovanskim oficirjem – nekaj let je uporabljala tudi njegov priimek Miladinović), izselila v Avstralijo. Tam je morala ponovno okusiti begunska taborišča in obvezno javno delo za dobo dveh let, da bi tako Mednarodni begunski organizaciji = IRO (International Refugee Organization), odplačala stroške prevoza. Predvsem pa je, kot večina beguncev, težko prenašala ponižanja, krivice in brezpravnost, ki so se jim dogajali, pa tudi ostre vremenske pogoje (zlasti v mrzlih Snežnih gorah – na Mt. Kosciusko). Toda s trdno voljo, da vse hudo enkrat mine, sta z možem preživela ti dve leti in si nato v Sydneyu našla novo delo in skupen dom. Leta 1952 se jima je rodil sin Dušan (Danny). Vrsto let je opravljala različne poklice, dokler se ni končno zaposlila kot bolničarka v domu za ostarele, kjer je ostala vse do upokojitve. Ob rednem delu pa je vseskozi, kot prostovoljka, pomagala v Jugoslovansko-avstralskem socialnem in informacijskem centru (predvsem kot prevajalka, hkrati se je borila za pravice priseljencev, zlasti za pravico do izobraževanja). Tam je spoznala tudi nekaj drugih slovenskih izseljencev, zlasti tesno se je povezala z Marijo in Lojzetom Košorokom. Stike z njima je ohranila tudi po njuni vrnitvi v Marijin rojstni kraj (Gibina pri Razkrižju). V arhivu Lojzeta Košoroka, ki ga hrani NUK (Inv. št. 10/2012) se je ohranilo tudi faksirano Pavlino pismo (pravzaprav pesem) in naknadni Marijin pripis – oboje zveni prav preroško in je zato vredno objave:

»V spomin name

1. Maj 2001

Starke, kakor stare kure, se obirajo,
pikapolonice, lastna nagost jih skrbi:
žilice kot pajčevina, žile kot vrvi,
dlake, dlačice, kjer jih pred leti ni bilo,
smeh pa je največji peh zaradi tretjih zob ...
A jaz? Vsak stih, ta grob narek, me opisuje:
grd profil od glave do peta, z obeh strani.
Osem križev! Sto obličev me ne pomladi,
pa vendar še za uporabo, stara krava –
zdrava glava, nora pamet pesniške zvrsti ...
In kaj zato? Z življenjem se imava rada,
daje – vzema kar mi je potrebno za to pot ...
Bom li, kot se ženski v redu šika, šla od tod?

³ Prav tam, str. 117–118.

⁴ Prav tam, str. 43.

⁵ Pavla Gruden: Avstralija ni za sanjače. *Skaleras*, 1993, št. 3, str. 140–141.

Draga Marija!

Kako da ne bi dala nekaj od sebe tudi tebi, saj se znava nasmejati kot malokdo. Pa še nekaj imava skupnega: najina rojstna dneva, vsak na važen dan.⁶

Ostani nam dolgo, dolgo zdrava, aktivna in vesela!

Tvoja Pavla

Odgovor Pavli

1. maj 2001

Draga Pavla!

Hvala za lepo pesem. Pridna si. Ne daj se. Ni kaj!

Ampak, da Veš. Na pogreb Ti ne pridem, ker Ti tudi na mojega nisi prišla. Pa brez zamere! Marija⁷

V isti zapuščini pa je ohranjeno še eno ne točno datirano pismo, a se iz konteksta da razbrati, da je bilo poslano v drugi polovici leta 2002. V njem je Pavla Gruden spet razpredala svoje zanimive misli in pričakovanja. Povzeti so le najbolj zanimivi deli pisma, izpuščeni deli pa so označeni z /.../.

»Draga Lojze in Marija

Ne vem, kako bi s tem pismom. Razburjena sem, kot da moram že jutri na drugo stran, pa vem, da bom še morala živeti, dokler (to se bo čudno slišalo) Slovencem ne izpovem tisti del mojega življenja, ki preseže moje zemeljsko (čeprav je vse, kar doživljamo, zemeljsko, pa če je še tako nevidno)

⁶ 14. 2. – valentinovo, dan zaljubljenec, Marija pa je bila rojena na 1. 5. – praznik dela.

⁷ Marija Košorok (1. 5. 1924–24./25. 5. 2009) se je skupaj z možem Lojzetom leta 2003 za stalno vrnila v domovino. Na Marijinem pogrebu prijateljice Pavle res ni bilo. Zbrali pa smo se številni njeni znanci in skupaj obujali spomin na ženo, ki je povsod, kjer se je pojavila, oddajala samo veselje in ljubezen. Njeno veliko veselje sta bila folklor – za mnoge učence je sama sešila različne narodne noše – in cvetje.

življenje, v katerega je vključeno tudi naše duhovno oziroma notranje življenje onostranskega sveta.

Naj se vama najprej opravičim, da se nisem zahvalila za 4 Sobotne priloge /.../ Preberem (jih, op. R. Š.) običajno od A do Z; žal jih več ne dobivam redno kot nekoč. In ne vržem jih vstran, dokler se ne odločim, kaj naj zadržim in kaj ne, ko pa mislim, da bom še dolgo živela. Naj kar tukaj povem, *kaj sem nekoč brez pomisli izustila; pogovarjali smo se o smrti in življenju, ko me je nekdo vprašal: »Kdaj mislite, da boste umrli?« Jaz pa čisto brez pomisleka in resno odgovorim: »Saj sploh ne bom umrla.« (Lojze, to si zapomni, za bodočnost. Zato sem ta odstavek tudi označila, kot po domače rečemo, »z zvezdico« (tujka, v grščini Asterisk).

/.../ # Tole je za Marijo # Saj mi je milo, da med razstavljalci raznih del vidim tvoje ime, nisi mi nikoli omenila tega. Verjetno si razstavila kakšno avbico ali pa celo punčko, kot je tista slovenska lutka, ki si jo podarila meni. Ni dneva, da je ne vidim, saj mimo nje hodim v kuhinjo. Podedovala jo bo moja družina. V testamentu bom navedla, da je Dušanova. Po njegovi smrti pa naj se pulijo za njo. /.../«

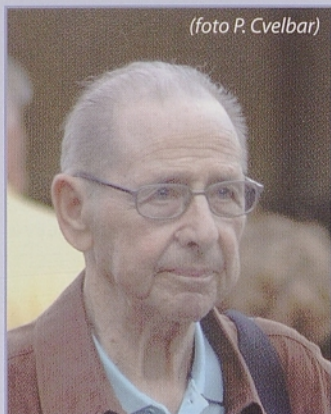
Čeprav se je Pavla Gruden vendarle »dostojno poslovila« (kar je bila že skorajda njena obsedenost) in bila delovna vse do zadnjega, bo, predvsem zaradi svojih pesmi, resnično ostala »nesmrtna«. Predvsem s svojimi kratkimi haikui, ki sodijo v sam vrh slovenske poezije. Za njo sta ostali tudi dve samostojni pesniški zbirki: *Snubljenje duha* (1994) in *Ljubezen pod džakarando* (2002). Njene pesmi so bile vključene v pesniške antologije (*Lipa šumi med evkalipti* /1990/, *To drevo na tujem raste* /1990/ in *Primorska, moja duša in srce* /1995/), objavljala pa je tudi v slovenskih literarnih revijah doma (Dialogi, Sodobnost, Apokalipsa, Rodna gruda) in v Avstraliji (Svobodni razgovori pa tudi v verskem mesečniku Misli).

Ker Pavla Gruden prav ničesar ni prepuščala naključju, je skrbno načrtovala tudi svoj pogreb – njen pepel bodo stresli v morje, v začetek življenja, in Pavlin življenjski krog bo sklenjen.

ODŠLA JE MARJANA PREPELUH

Tik pred izidom nas je za vedno zapustila nepozabna Marjana Prepeluh Lapornik. Rodila se je leta 1926 v Ljubljani v družini znanega socialdemokratskega politika in publicista Albina Prepeluha. Leta 1951 se je preselila v Avstrijo, kjer se je poročila z radijskim urednikom Adom Lapornikom in se že leta 1952 preselila v Trst. V Trstu se je vključila v radijsko igralsko skupino Radijski oder, v okviru katere je razvila vse svoje sposobnosti kot igralka, kasneje tudi režiserka, prevajalka in pisateljica. Za radijski medij je priredila in zrežirala več del iz svetovne književnosti (Doktor Živago, Ana Karenina). Na njeno željo so jo pokopali v družinskem krogu 25. februarja na ljubljanskih Žalah. Marjana je bila inteligentna in umirjena gospa, nikoli ni silila v ospredje, a je bila vsem dragocena in zvesta prijateljica. Vsi, ki smo z njo sodelovali, jo bomo ohranili v najlepšem spominu in jo bomo pogrešali.

(foto P. Cvelbar)

Umrli dr. Drago Legiša

V tržaški bolnišnici na Katinari je 13. februarja preminil ugledni tržaški časnikar, politik in javni delavec dr. Drago Legiša. Bil je markantna osebnost. Rodil se je 17. decembra 1925 v Devinu, kjer je tudi preživel večji del življenja. Diplomiral je iz političnih ved in poučeval na naših šolah. Ob tem se je že zgodaj posvetil časnikarstvu.

Od ustanovitve leta 1954 do združitve s Katoliškim glasom v Novi glas leta 1996 je bil odgovorni urednik tržaškega tednika Novi list, nato je nekaj let vodil še Novi glas. Pisal je komentarje in uvodnike, najraje o italijanski notranji politiki in manjšinski problematiki. Pisal je tudi za dnevnik Slovenec.

Leta 1974 je nastopil službo v časnikarskem uredništvu Radia Trst A, kjer je ostal do upokojitve konec leta 1990. V takrat še skupnem italijansko-slovenskem uredništvu je postal prvi slovenski namestnik glavnega urednika, kar je bil pomemben korak v smeri osamosvojitve slovenskega uredništva, do katere je prišlo leta 1995 ob uvedbi televizijskih sporedov. Še po upokojitvi je bil vrsto let član državnega vodstva Časnikarske zbornice v Rimu.

Rajni Drago Legiša pa je bil tudi polnokrven manjšinski politik. Dejaven je bil že v Slovenski demokratski zvezi in Slovenski krščansko socialni zvezi, nato je bil med ustanovitelji Slovenske skupnosti. V njej je bil med drugim tržaški pokrajinski tajnik in predsednik deželnega nadzornega odbora. Kar 23 let je bil občinski svetovalec v Devinu-Nabrežini, kjer je bil tudi odbornik, v letih 1965–75 pa župan. Dvakrat je bil izvoljen tudi v tržaški pokrajinski svet.

Ob 80-letnici mu je Goriška Mohorjeva družba izdala izbor komentarjev v knjigi z značilnim naslovom Ne zapečkarji, ampak protagonisti, ki jo je uredil Jože Horvat.

UMRL JE PROF. LOJZE GOSAR

V bolnišnici v Ljubljani je 14. januarja umrl nekdanji direktor na Urbaniščiščnem inštitutu Republike Slovenije ter izredni profesor za geografijo prebivalstva in regionalno planiranje na univerzi v Ljubljani. Rodil se je 22. avgusta 1932 v Ljubljani v družini znanega krščanskega sociologa in politika dr. Andreja Gosarja.

Posvečal se je zlasti demografiji, okolju in lokalni samoupravi. Bil je član vodstvenih teles Nove Slovenije, kot globoko veren mož pa je bil pol stoletja zelo dejaven v Gibanju fokolarov. Založba Salve mu je pred meseci v knjigi Vedno na razpotju izdala zbirko uvodnikov, ki jih je v letih 2006–12 objavil v glasilu župnije Brezovica Zvonček.

UMRL PRILJUBLJENI JEZUITSKI PATER MARIO VIT

Znani jezuitski pater Mario Vit, ki je v Trstu od leta 2002 vodil kulturno žarišče Veritas, je 17. decembra umrl. Pokopali so ga 22. decembra pri cerkvi Sv. Šandreža v Gorenji vasi v Benečiji, na katero je bil navezan vse od leta 1977, ko je v času popotresne obnove prišel v vas Brišče. Vsako poletje se je vračal v Benečijo in v juliju prirejal kulturno in versko srečanje Terentius Day.

Za letos je načrtoval razpravo o manjšinski problematiki. P. Vit se je rodil 30. decembra 1933 v Portogruaru in je delal na različnih jezuitskih postojankah po Italiji, tako tudi v Tridentu, Gorici in Padovi.

VEČ KOT 250 SLOVENCEV NA SREČANJU V BELGIJI

V Maasmechelnu v Belgiji je bilo 19. oktobra lani že 53. srečanje Slovencev. Skupno sta ga pripravili Slovensko katoliško pevsko in kulturno društvo Slomšek in Slovensko kulturno društvo Sv. Barbara. Udeležencev je bilo več kot 250, prišli pa so iz belgijskega in nizozemskega Limburga, iz Bruslja, Nemčije in Švice.

Na začetku je dr. Zvone Štrubelj daroval mašo, pri kateri je pel mešani zbor Slomšek. Nato so v kulturnem programu nastopili mešani, moški in ženski zbor Slomšek ter kot gost Oktet Vrtnica iz Nove Gorice. Za zabavo je na koncu igral ansambel Grenzenlos pod vodstvom Milice Bogovič.

Društvo Slovenskih izobražencev v novem letu

Alojzij Uran.

Decembra lani je DSI zaključilo leto v ponedeljek, 23. decembra, z božično mislijo, ki jo je podal upokojeni ljubljanski nadškof msgr. Alojzij Uran. Teden prej, 16. decembra, pa so se v društvu predstavili trije tržaški besedni ustvarjalci, ki jim je založba Mladika v preteklem letu izdala knjigo. Bili so to avtorji treh generacij, in sicer pisatelj Boris Pahor, pesnica Irena Žerjal in najmlajši pisatelj in režiser Igor Pison.

Novo leto je DSI začelo v ponedeljek, 13. januarja, s srečanjem z Ivom Danevom, legendarnim športnikom, košarkarjem, s katerim je pogovor vodil časnikar Sergij Tavčar. Srečanje je bilo v sodelovanju z Zvezo slovenskih športnih društev v Italiji in s KUD Apokalipsa iz Ljubljane, pri kateri je izšla knjiga Marjana Rožanca z naslovom *Demon Iva Daneva*. Knjigo je na začetku večera predstavil urednik Apokalipse dr. Primož Repar.

Boris Pahor, Irena Žerjal in Igor Pison (levo); Sergij Tavčar, Ivo Danev in Primož Repar (desno).

V ponedeljek, 20. januarja, so v društvu priredili večer z geografom in urbanistom Silvom Prodanom, ki je predstavil vrsto svojih knjig »spominov«. Naslednji ponedeljek, 27. januarja, je zgodovinar dr. Peter Stres predstavil življenje in delo goriškega duhovnika in politika Antona Gregorčiča. Dan kasneje, 28. januarja, pa je DSI skupaj z društvom Centro studi calabresi priredilo v dvorani kulturnega krožka zavarovalnice Generali okroglo mizo na temo Zgodba nekega prijateljstva: Mario la Cava in Slavoj Slavik. O italijanskem pisatelju in tržaškem odvetniku so govorili Carlo Spartaco Capogreco, Lida Turk in Ivo Jevnikar.

Levo: Silvo Predan in Prof. Vrtovec. Desno: Tomaž Simčič in Peter Stres.

39. NATEČAJ MLADI ODR

Desetega februarja smo ob praznovanju dneva slovenske kulture razdelili priznanja 39. natečaja MLADI ODER. Slovenska prosveta v Trstu in Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici jih podeljujeta igralcem, režiserjem in ljubiteljem odrske umetnosti in slovenske besede za uspehe, dosežene v preteklem letu.

Priznanja na Tržaškem so prejele sledeče skupine: Osnovna šola Alojza Gradnika z Repentabra, Osnovna šola Fran Miličinski s Katinare, Nižja srednja šola Ivana Cankarja pri Sv. Jakobu, Nižja srednja šola Fran Levstik – podružnica na Proseku, gojenci tečaja lepe govornice, ki ga prireja Radijski oder, Lutkovna skupina Ladjica in lutkarji iz Devina, Mladinska dramska skupina Slovenskega kulturnega kluba, Dramska skupina društva MOSP, Barvana klapa VZS Sklada Mitja Čuk z Opčin, MTKB in sorodniki, Igralska skupina Tamara Petaros, Slovenski oder in Mala gledališka šola Matejke Peterlin.

Nižja srednja šola Ivana Cankarja pri Sv. Jakobu (levo) in šola Fran Miličinski s Katinare (desno).

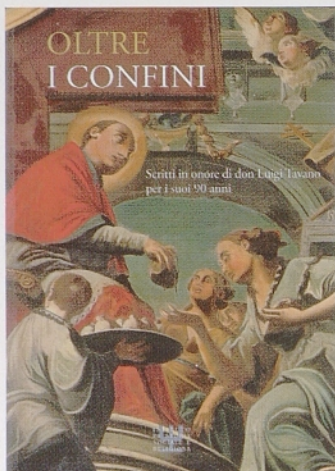

Z leve: lutkarji iz Devina, Mladinska dramska skupina SKK in MOSP.

Z leve: gojenci Sklada Mitja Čuk, MTKB in sorodniki in Mala gledališka šola Matejke Peterlin.

90-LETNICA LUIGIJA TAVANA

V Gorici so 10. januarja predstavili zbornik na čast duhovnika in zgodovinarja prof. Luigijs Tavana ob njegovi 90-letnici. Pod naslovom *Oltre i confini* (Preko meja) je izšel pri Inštitutu za versko in družbeno zgodovino na 453 straneh. Uredila sta ga predsednica Inštituta Liliana Ferrari in Paolo Iancis, sooblikovalo pa 36 avtorjev iz srednjeevropskega prostora. Med njimi je tudi več slovenskih zgodovinarjev iz Gorice, Trsta in matične Slovenije.

Luigi Tavano se je rodil 23. decembra 1923 v kraju Lestizza na Videmskem, v duhovnika je bil posvečen leta 1946, v letih 1967–1982

je deloval v Bocnu, drugače pa v Gorici. Raziskoval je krajevno in versko zgodovino, bil pobudnik Inštituta za versko in družbeno zgodovino ter več let njegov predsednik. Danes je njegov častni predsednik. Njemu gre zasluga, da je Gorica postala središče, v katerem se zbirajo raziskovalci iz širšega srednjeevropskega prostora.

PUČNIK

Pod tem preprostim naslovom je Mohorjeva založba iz Celovca izdala bogato monografijo časnikarke in zgodovinarke dr. Rosvite Pesek o enem izmed poglavitnih tvorcev demokratizacije in osamosvojitve Slovenije, nekdanjem političnem zaporniku in predsedniku Demosa dr. Jožetu Pučniku. V njej na 491 straneh opisuje Pučnikovo življenje ter objavlja številne dokumente, fotografije in pričevanja.

KOROŠKI SPOMINI

Založba Drava iz Celovca je izdala spomine koroškega sodnika in javnega delavca Blaža Reichmana, ki nosijo naslov V ranjki Avstriji in stari Jugoslaviji, Spomini Bilčovščana na avstro-ogrsko monarhijo in na Kraljevino Jugoslavijo. Rokopis je bil dokončan junija 1942 v pregnanstvu v Kočevju, šele pred leti pa ga je odkril avtorjev sin. Za natis ga je pripravil in mu napisal spremno besedo zgodovinar Avguštin Malle iz Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu.

NOVOLETNI SPREJEM SSK

Levo: nastop harfistk Glasbene matice. Desno: pozdrav Janka Vebra (foto Danijel Devetak).

V Prečniku v devinsko-nabrežinski občini je bil 24. januarja novoletni sprejem Slovenske skupnosti. Na njem so se zbrali somišljeniki stranke, predstavniki zamejskega družbenega in kulturnega življenja pa tudi številni politiki in upravitelji iz Furlanije Julijske krajine, Slovenije, Koroške in Tridentinske - Južne Tirolske.

Sprejem je uvedla Zdravljica, ki jo je zapela Valentina Sancin, kulturni program sta oblikovali harfistki Glasbene matice. Prisotne sta pozdravila predsednica stranke Fulvia Premolin in domači župan Vladimir Kukanja, nagovorili pa so jih predsednik Državnega zbora Republike Slovenije Janko Veber, predsednik deželnega sveta Furlanije Julijske krajine Franco Iacop, predsednica tržaške pokrajine Maria Teresa Bassa Poropat, evropski poslanec Južnotirolske ljudske stranke Herbert Dorfmann in predstavnik Tridentinsko-tirolske avtonomistične stranke Lorenzo Barater.

Deželni tajnik Slovenske skupnosti Damijan Terpin je spregovoril o aktualnih političnih temah, od reforme volilnega zakona do reforme krajevnih uprav in spomladanskih upravnih ter evropskih volitev.

Umrli je slikar Boris Zuljan

Tržaški slikar, grafik in restavrator Boris Zuljan je 18. decembra podlegel hudi bolezn. Rodil se je 20. maja 1944 v Ricmanjih. Študiral je v Trstu, Padovi in Ljubljani ter leta 1962 začel poučevati risanje na slovenskih srednjih šolah na Tržaškem. V 70. letih je bil soustanovitelj tržaške skupine umetnikov Grupa U. Leta 2004 je pri Mladiki izšla njegova monografija *Dela - Opere*.

REPRESIJA MED 2. SVETOVNO VOJNO IN PO NJEJ

Revija Prispevki za novejšo zgodovino, ki jo v Ljubljani izdaja Inštitut za novejšo zgodovino, v svoji št. 1 letnika 2013 prinaša 18 razprav pod skupnim naslovom Represija med 2. svetovno vojno in v povojnem obdobju v Sloveniji in v sosednjih državah. Gre v veliki meri za dopolnjene referate, ki so jih avtorji predstavili na mednarodni znanstveni konferenci z enakim naslovom, ki je bila 7. in 8. novembra 2012 v Ljubljani. Deloma gre obenem za rezultate projektov Žrtve druge svetovne vojne in po njej ter Represija v Sloveniji med letoma 1945 in 1963. Oba sta se že iztekla, vseh izsledkov pa še niso objavili. To še posebej velja za obdelavo obsežnega štiridelnega projekta, v okviru katerega je bila na Inštitutu ustvarjena računalniška baza podatkov Smrtne žrtve med prebivalstvom na območju Republike Slovenije med drugo svetovno vojno in neposredno po njej, ki popisuje več kot 97.000 žrtev (in, žal, ne vključuje tujcev iz tujih krajev).

SLOVENC V AVSTRALIJI

Slovenci v Sydneyu so oktobra lani praznovali 40. obletnico blagoslovitve slovenske cerkve sv. Rafaela v Merrylandsu, kar je 14. januarja 1973 opravil škof Stanislav Lenič, in 50. obletnico prihoda p. Valerijana Jenka v Avstralijo, ki je v naslenih letih poskrbel za izgradnjo cerkve in ostalih prostorov.

SLOVENC NA HRVAŠKEM

Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, ki povezuje 16 društev, je 5. oktobra lani pripravila 10. Vseslovensko srečanje slovenskih kulturnih društev na Hrvaškem. Gostitelj je bilo slovensko kulturno društvo Nagelj iz Varaždina.

DOKUMENTAREC O IZIDORJU CANKARJU

TV Slovenija je oktobra predvajala 52-minutni dokumentarni film Ljubljansko jutro, benečanski večer. Za scenarij, montažo in režijo je poskrbel Amir Muratović. Posvečen je duhovniku, umetnostnem in literarnem zgodovinarju, pisatelju in diplomatu dr. Izidorju Cankarju (1886-1958), v njem pa nastopajo nekateri Cankarjevi ožji prijatelji in poznavalci njegovega dela.

Cankarjev roman *S poti* je že leta 1979 spravil na filmsko platno režiser Matjaž Klopčič in mu dal naslov Iskanja.

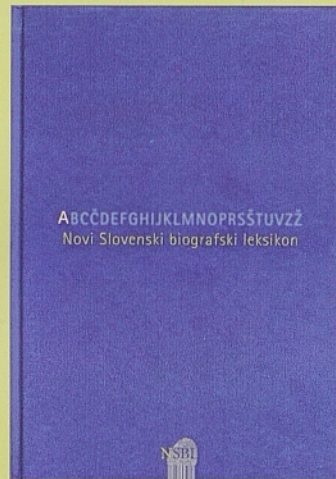
Novi Slovenski biografski leksikon

V Veliki dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani so 5. decembra lani predstavili prvi zvezek Novega Slovenskega biografskega leksikona in pa spletni portal Slovenska biografija.

Novi Slovenski biografski leksikon je danes eden osrednjih projektov ZRC SAZU in nadaljuje delo Slovenskega biografskega leksikona, ki je izhajal v dolgem obdobju 1925-91. Navezuje pa se tudi na Primorski slovenski biografski leksikon.

Prvi zvezek predstavlja najvidnejše slovenske in s Slovenijo povezane osebnosti iz vseh obdobj naše zgodovine, katerih priimki se začenjajo s črko A. Gre za trdo vezano, samostojno knjigo na 369 straneh, in ne za kak snopič, ki naj se z drugimi veže v knjigo, kot je to bilo pri SBL in PSBL. Ob večini gesel je fotografija obravnavane osebnosti. Vodja projekta je dr. Oto Luthar, glavna urednica mag. Barbara Šterbenc Svetina, tehnični urednik pa Martin Grum. Za oblikovanje, prelom in naslovnico je poskrbel v Ljubljani živeči Tržasčan Andrej Furlan.

V spletni različici je prvi zvezek NSBL del portala Slovenska biografija, ki združuje gesla iz prenovljene spletne izdaje Slovenskega biografskega leksikona, Primorskega slovenskega biografskega leksikona in Novega Slovenskega biografskega leksikona. Urednica spletnega portala je mag. Petra Vide Ogrin.

PREŠERNOVE NAGRADE

V Cankarjevem domu v Ljubljani je bila 7. februarja državna proslava na predvečer Dneva slovenske kulture.

Predsednik upravnega odbora Prešernovega sklada prof. Janez Bogataj je po nagovoru, v katerem je odgovoril tudi na polemike zaradi letošnjega izbora, izročil Prešernove nagrade.

Prešernovo nagrado za življenjsko delo sta prejela tržaški skladatelj, jezikoslovec in etnomuzikolog prof. Pavle Merku in pa pisatelj, urednik in družbeni delavec Vladimir Kavčič. Oba sta nagovorila občinstvo.

Nagrade iz Prešernovega sklada so prejeli: ilustratorica Alenka Sottler, gledališki režiser Jernej Lorenci, pesnik, drugače pa jezuit in misijonar ter univerzitetni profesor na Japonskem Vladimir Kos, igralka Vesna Pernarčič Žunič, časnikar, zgodovinar in režiser Jože Možina ter osemčlanski ansambel Slovenski tolkalni projekt STOP.

ZGODOVINA DNEVNIKA SLOVENEK

Muzej novejšje zgodovine Slovenije v Ljubljani je izdal zbornik Slovenec - političen list za slovenski narod (1873–1945), Kratek pregled zgodovine ob 140-letnici začetka njegovega izhajanja.

Na 199 straneh ga je uredila mag. Mateja Tominšek Perovšek.

UMRL JE REŠENEC IZ KOČEVSKEGA ROGA MILAN ZAJEC

V Clevelandu je 20. decembra preminil Milan Zajec, zadnji izmed treh rešencev iz kočevskih brezen, ki so že zgodaj opisali povojne komunistične pokole v Sloveniji.

Rodil se je 8. oktobra 1925 v Velikem Gabru na Dolenjskem. Iz velike družine je bilo šest bratov pri domobrancih. Eden je padel, štirje so bili ubiti po vojni v Kočevskem rogu, sam pa se je 6. junija 1945 rešil iz jame. Na Zahod mu je pomagal poznejši škof Stanislav Lenič.

PROF. GUAGNINI O REBULI

Tržaški univerzitetni profesor Elvio Guagnini je pred božičem v reviji Metodi e ricerche posvetil poglobljen esej trem v italijanskem jeziku izdanim delom Alojza Rebule, in sicer romanu Nokturno za Primorsko, zbirki esejev Od Niceje do Trsta in zbirki teoloških razmišljanj Smer Nova zemlja. V sodelovanju s Knjižnico Dušana Černeta jih je izdala milanska založba Edizioni San Paolo.

Metodi e ricerche je znanstvena revija, ki jo je leta 1980 osnovala skupina profesorjev videmske in tržaške univerze. Ukvarja se z raziskovanjem različnih kultur, ki so prisotne na Tržaškem in v Furlaniji, ter z metodološkimi vprašanji. Ureja jo jezikoslovec Rienzo Pelligrini.

Zadnja številka med drugim obravnava tržaške pisatelje in esejiste Claudia Magrisa, Borisa Pahorja in Alojza Rebulo.

IVO BRICELJ POČIVA V DOMAČI ZEMLJI

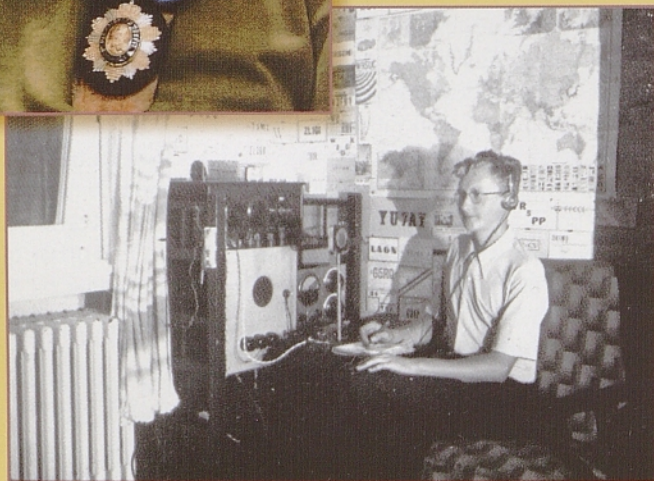
V Ilirski Bistrici so 19. oktobra položili v grobnico družine rajne žene Majde Tomšič žaro s pepelom zdomskega rojaka, podjetnika Iva Briclja. Umrj je 2. decembra 2012 v Seattlu v ZDA.

Rajni Bricelj se je rodil 21. oktobra 1920 v Ljubljani v družini znanega gradbenika Ivana Briclja. Kot sposoben radioamater je med vojno s činom kapetana postal radiotelegrafist pri slovenskih četnikih majorja Karla Novaka na terenu v Sloveniji in v Rimu, nato pa so ga v Trstu »posodili« Jožetu (Joju) Golcu, ki je vodil tržaško skupino obveščevalnega omrežja za zahodne zaveznike, ki sta ga osnovala Vladimir Vauhnik in Ante Anič. Preden so Nemci konec septembra in v začetku oktobra 1944 aretirali pripadnike te skupine,

a tudi mnoge, ki so bili z njimi le v stiku, je oddajal iz penziona, v katerem je v Benetkah živel slikar Zoran Mušič. Nekatere aretirance so nacisti ubili, druge, med njimi Mušiča, so poslali v taborišča.

Bricelj je bil zaprt v Trstu, Veroni in Bocnu, po koncu vojne pa so ga zaprli še Angleži. Ženo se je nato izselil v Argentino, kasneje pa v ZDA. Rad je obiskoval domovino in večkrat prišel v Trst. V Severni Ameriki živita njegovi hčerki, morska biologinja Monika in modna kreatorka ter slikarka Vesna.

Svoje vojne spomine je Ivo Bricelj leta 1998 opisal v 4. številki revije Zaveza, za svojce in prijatelje pa je leta 2006 razmnožil še spomine v angleščini Memoirs of a Warrior (Bojevnikovi spomini).

Zgoraj: Ivo Bricelj v zadnjih letih življenja; spodaj: kot radioamater.

KOROŠKI NAGRADI

Krščanska kulturna zveza in Narodni svet koroških Slovencev sta v zadnjem obdobju podelila svoji ugledni Einspielerjevo in Tischlerjevo nagrado.

Einspielerjevo nagrado, ki jo od leta 1988 podelujeta osebno iz večinskega naroda za njihova prizadevanja in zasluge za slovensko narodno skupnost na Koroškem ter za sodelovanje med Koroško in Slovenijo, sta 6. novembra lani izročila pisatelju Petru Handkeju za njegovo zavzemanje za slovensko književnost na Koroškem in za delo v korist pravic tamkajšnje slovenske narodne skupnosti. V Celovcu so ob 200-letnici Einspielerjevega rojstva najprej odkrili spominsko ploščo na poslopju Zveze bank, nato so v Mohorjevi hiši v nagrajenčevi odsotnosti izpeljali slovesnost. Spregovorila sta predsednik NSKS Zdravko Inzko in literarni zgodovinar Fabjan Hafner, zapela pa je vokalna skupina Lipa iz Velikovca. Nagrado so pisatelju predali v ožji družbi v občini Grebinj.

35. Tischlerjevo nagrado, ki gre zaslužnim slovenskim rojakom, pa sta Narodni svet koroških Slovencev in Krščanska kulturna zveza 23. januarja v Celovcu podelila župniku Stanku Trapu za njegova dolgoletna prizadevanja za ohranitev slovenščine na skrajni jezikovni meji v Ziljski dolini. Trap, ki se je rodil leta 1939, že skoraj trideset let deluje v Ziljski dolini, kjer je edini slovenski duhovnik in nepogrešljiv steber tamkajšnje slovenske kulture. O njegovem delu in ožji domovini so spregovorili dekan Stanko Olip, ziljska kulturna delavka Pepca Druml, predsednik NSKS Zdravko Inzko, predsednik KKZ Janko Krištof in ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Tina Komel. V kulturnem delu so nastopili številni pevci in drugi izvajalci iz Zilje.

NOVA SLOVENSKA ZAVEZA

Pri društvu Nova Slovenska zaveza, ki goji spomin na žrtve revolucije, si prizadeva za njihove pravice in dobro ime, raziskuje polpreteklost in si prizadeva za ohranjanje ter rast krščanskih in demokratičnih vrednot, je prišlo na občnem zboru 7. decembra lani do dogovorjene korenite pomladitve.

Predsednika Antona Drobniča je nasledil Peter Sušnik, novi podpredsednik je Matija Ogrin, tajnik pa Marjan Kovač.

Dosedanjega urednika revije Zaveza prof. Justina Stanovnika je nasledil Lenart Rihar.

Zlata maša dr. Jureta Rodeta

Zgoraj: Zlatomašnik dr. Jure Rode; spodaj: Združeni zbori po zlati maši (foto Marko Vombergar).

ob 80-letnici revije Duhovno življenje. Na koncu je spregovoril še slavljenec.

V Buenos Airesu so 15. decembra slovesno obhajali zlato mašo delegata slovenskih dušnih pastirjev v Argentini dr. Jureta Rodeta. Nad 600 ljudi se je zbralo pri somaševanju v cerkvi Marije Pomagaj. Pela sta mešana pevska zbor iz Slomškovega doma in Našega doma v San Justu. Sledila je slovesnost v veliki dvorani Slovenske hiše. Pred odrom je slavljenca pričakalo šest zborov iz vseh slovenskih domov Velikega Buenos Airesa, ki so zapeli tradicionalno Zlatomašnik, bod' pozdravljen in šopek slovenskih pesmi. Slavljenca in občinstvo so nagovorili predsednik Zedinjene Slovenije Franci Žnidar, predsednica Slovenske kulturne akcije Katica Cukjati, nadškof Vinko Bokalič in slovenski veleposlanik Tomaž Mencin, ki je tudi izročil Stanetu Snoju državno priznanje

UMRL JE LITERARNI ZGODOVINAR JANEZ ROTAR

Dne 16. oktobra je v Ljubljani preminil literarni zgodovinar in publicist prof. Janez Rotar. Rodil se je 4. maja 1931 na Brezovici. Od leta 1983 je bil redni profesor na Filozofski fakulteti, kjer se je upokojil leta 1997. Kot lektor, predavatelj in gostujoči profesor je delal tudi v Mariboru in drugih državah. Ukvarjal se je predvsem s pisci in problemi slovenske, hrvaške in srbske književnosti. Podrobno je raziskoval tudi oblikovanje prvin slovenske narodne zavesti v dobi reformacije in se zanimal za jezikovna in narodna vprašanja slovenskih manjšin. Napisal je vrsto strokovnih monografij in razprav. Leta 1990 je izdal prizadeto knjigo o slovenstvu in naših polpreteklih tragedijah Mora in bolečina slovenskega naroda, leta 1996 pa še zbirko Slovenščina in slovenstvo: pojava, izkušnje, pogledi.

ŽUPNIK JANKO KRIŠTOF PREDSEDNIK KKZ

V Tischlerjevi dvorani Slomškovega doma v Celovcu je imela 16. decembra svoj redni občni zbor Krščanska kulturna zveza. Dobila je novega predsednika, saj je konec januarja 2012 po manj kot dveh letih zaradi nesoglasij v vodstvu odstopila predsednica Sonja Kert - Wakounig. Od takrat je posle vodil častni predsednik Janko Zerzer. Novi predsednik je duhovnik in navdušeni kulturni delavec, župnik v Bilčovsu in Št. Ilju ter boroveljski dekan Janko Krištof. Podpredsednika sta Marija Perne in Zdravko Inzko. Za novo tajnico je bila izvoljena Zalka Kelih - Olip.

Ob 60-letnici organizacije in 100-letnici rojstva nekdanjega predsednika Lovra Kaslja so na občnem zboru podelili Janežičeva priznanja. Prejeli so jih Marinka Inzko, Inge Pöcheim, Franc Polzer in Mitja Gobec. Nastopili so flavtista Jaka Slavkov in Christian Filipič ter mešani pevski zbor Bilka iz Bilčovsa.

Prešernova proslava v Peterlinovi dvorani

Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev sta 10. februarja priredila tradicionalno Prešernovo proslavo v Peterlinovi dvorani v Trstu. Prireditve je vsako leto združena z nagradami Mladi oder in literarnega natečaja Mladike. O tem poročamo na drugem mestu. Letošnjo proslavo sta glasbeno obogatila pianista Rok Dolenc in Max Zuliani. Slavnostni govor so organizatorji zaupali radijski urednici in režiserki Loredani Gec. Njen govor bomo v celoti objavili v prihodnji številki. Odlomke iz nagrajenih literarnih del so brali člani Radijskega odra Anka Peterlin, Manica Maver in Marijan Kravos.

Peterlinova dvorana med slavnostnim govorom Loredane Gec (na sliki na desni).

Pianista Rok Dolenc (levo) in Max Zuliani (desno).

KONFERENCE SLOVENCEV IZ SVETA IN SLOVENIJE

Svetovni slovenski kongres je oktoobra pripravil 8. konferenco slovenskih znanstvenikov in gospodarstvenikov iz Slovenije in sveta. Na njem je imel uvodno predavanje rajni predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter predsednik Inštituta za etiko dr. Jože Trontelj, odprtja pa so se udeležili tudi trije ministri.

To je bila že 27. strokovna konferenca Slovencev iz matice, zamejstva in zdomstva, ki jo je pripravil SSK. Poleg znanstvenikov in gospodarstvenikov so se že srečali zdravniki, časnikarji, planinci, gradbeniki, pravniki, glasbeniki in še kdo. Tradicionalni so tudi posveti Ko ni več meja, ki so 21. novembra lani dosegli 12. izvedbo, posvečeno 600-letnici zadnjega ustoličevanja koroških vojvod.

IZBRANA DELA TONETA FERENCA

Z izidom 5. knjige se je končalo izhajanje Izbranih del zgodovinarja dr. Toneta Ferenca (1927-2003). Vseh pet knjig je uredil (in sofinanciral) njegov sin, zgodovinar dr. Mitja Ferenc, od leta 2006 pa jih je izdajal Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete ljubljanske univerze v svoji zbirki Historia.

Tone Ferenc je napisal 37 knjig in okoli tisoč člankov in razprav, v veliki večini o dogajanju na Slovenskem v času druge svetovne vojne.

V prvih treh knjigah Izbranih del so razprave o početju okupatorjev v drugi svetovni vojni, v četrti o partizanstvu, v peti pa o koncu vojne na slovenskih tleh. Vsaki knjigi je napisal predgovor drug slovenski zgodovinar.

120 LET ŽUPNIJE SV. VIDA V CLEVELANDU

Župnija sv. Vida je v Clevelandu 17. novembra lani praznovala 120-letnico ustanovitve. V polni cerkvi je upokojeni slovenski clevelandski pomožni škof Edvard Pevec, rojen v tisti župniji, daroval mašo in 31 mladim podelil zakrament birme.

Med pridigo se je spomnil skromnih začetkov župnije, ki so jo ustanovili rojaki že deset let po prihodu v tiste kraje. Po nekaj letih so ustanovili svojo katoliško šolo. Leta 1932 so blagoslovili sedanjo veličastno cerkev.

Župnija, ki jo vodi župnik Jože Božnar, se zdaj pripravlja na izgradnjo velike dvorane.

MIRKO VASLE V ŠPANSČINI O SLOVENSkih ZNANSTVENIKIH

Urednik in radijski časnikar Mirko Vasle (roj. 1951) s sodelavci na argentinski zasebni radijski postaji že 25 let pripravlja oddajo Okence v Slovenijo, ki je na sporedu v živo vsako soboto med 12. in 13. uro po argentinskem času v španskem in slovenskem jeziku. Poslušalcem nudi vesti iz Slovenije in Argentine, intervjuje, domačo glasbo, v kulturnem kotičku pa vpogled v slovensko kulturo in zgodovino.

V več kot dveh desetletjih se je v tem delu oddaje zvrstilo več nizov. Iz gradiva, ki ga je zbral za niz o slovenski literaturi, ki je trajal celih osem let, je Vasle leta 2003 pripravil 190 strani debelo knjigo Breve historia de la literatura eslovena (Kratka zgodovina slovenske književnosti), ki je edino tovrstno delo v španščini.

Nedavno je izdal drugo monografijo, posvečeno slovenskim znanstvenikom. Več kot 300 strani obsežna knjiga Científicos eslovenos a través del tiempo (Slovenski znanstveniki različnih obdobj) obsega štiri poglavja. Prva tri so kronološko urejena od začetkov do slovenskih znanstvenikov, ki so rojeni v letih 1900–50. Zadnje poglavje pa je namenjeno slovenskim znanstvenikom oz. znanstvenikom slovenskih korenin, ki so se rodili ali delovali v Argentini.

V knjigi je prikazanih več kot 240 znanstvenikov, med katerimi so filozofi in čebelarji, ginekologi in geologi, literarni kritiki in matematiki, jezikoslovci, arheologi, ekonomisti in botaniki, inženirji in fiziki, pravniki, zgodovinarji, slavisti, kemiki in še bi lahko naštevali. V zadnjem, »argentinskem« poglavju, Vasle predstavlja 22 znanstvenikov. Uvodno besedo je napisala predsednica Slovenske kulturne akcije Katica Cukjati.

ODRASLI SKAVTI

Zveza odraslih skavtov Alpe Adria Scout je za slovesni sprejem »betlehemske luči« za božič 2013 določila Trst. Več sto nekdanjih in sedanjih članov skavtskih organizacij iz Furlanije Julijske krajine, Veneta, Slovenije, Koroške in Hrvaške se je 22. decembra dopoldne zbralo na Velikem trgu pred županstvom, popoldne pa pri maši pri Sv. Mariji Veliki, ki jo je daroval tržaški škof msgr. Crepaldi. Na srečanjih so bile v pesmi, besedi in molitvi zastopane italijanščina, slovenščina, hrvaščina in nemščina.

SLOVENCi V URUGVAJU

V Urugvaju živi od 1.500 do 2.000 Slovencev in njihovih potomcev. Prvi rojaki so se priselili konec 19. stoletja, večina pa med obema vojnoma. Gre predvsem za Prekmurce in deloma za Primorce. Leta 1935 je okoli 500 Prekmurcev v prestolnici ustanovilo Prvo slovensko prekmursko društvo v Montevideu (Primera Sociedad Eslovena Transmurana de Montevideo), ki velja za najstarejše delujoče slovensko društvo v Južni Ameriki. Njegovi člani, ki jih je približno sto, a večinoma ne govorijo slovensko, imajo mešani pevski zbor Slovenija, folklorno skupino in pouk slovenskega jezika. Vsako nedeljo imajo tudi polurno radijsko oddajo. Dne 6. oktobra lani so praznovali 78-letnico društva. Predsednica Terezija Ravbar (Teresita Raibar) jih je spomnila na prehojeno pot in jih povabila, naj vztrajajo v ljubezni do slovenskega izročila. Zbor Slovenija je zapel nekaj slovenskih in španskih pesmi. Sledilo je kosilo. Med gosti je bil tudi slovenski duhovnik, ki trenutno deluje na apostolski nunciatu v Urugvaju, dr. Matjaž Roter, ki je nagovoril prisotne.

UMRL JE AMERIŠKI SLOVENEc INŽ. HILARIJ ROLIH

Med družinskim oddihom v Cancunu v Mehiki je 16. februarja preminil ugledni tržaški rojak, ameriški Slovenec Hilarij Rolih. Med Slovenci v New Yorku je bil dejaven v gospodarskih krogih, zadnja leta pa predvsem v okviru župnije sv. Cirila in njenega kulturnega centra, v letih 1993–2001 tudi v vodstvu Ameriškega slovenskega kongresa, torej živahnega oddelka Svetovnega slovenskega kongresa za ZDA, katerega delo je postopoma zamrlo. Do konca pa je ostal izredno navezan na Trst in Slovenijo.

Rajni Rolih se je rodil v Trstu 12. januarja 1932 in diplomiral iz pomorskega inženirstva. Leta 1957 se je z ženo Zorko Pertot izselil v New York, kjer sta dobila dva sinova, on pa je še dvakrat diplomiral in se kot ladijski projektant zaposlil v velikem podjetju George G. Sharp, kjer je napredoval do tehničnega direktorja in administrativnega direktorja upravnega sveta ter pomembnega solastnika. Delal je do zadnjega.

BOŽIČNI SIJAJ

Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta je zaokrožila niz prireditvev ob svoji 50-letnici s tradicionalnim božičnim koncertom 19. januarja v stolnici sv. Justa. Združeni mešani in mladinski pevski zbori, 100 odraslih in 40 mladih, ter pihalni kvartet so pod vodstvom Mirka Ferlana izvedli kantato Ubalda Vrabca na besedilo Vinka Beličiča Božični sijaj in druge božične skladbe.

Spregovorili so predsednik ZCPZ Marko Tavčar, upokojeni ljubljanski nadškof Alojzij Uran in tržaški škof Giampaolo Crepaldi.

BORIS PAHOR V RIMU

Ob stoletnici rojstva tržaškega pisatelja Borisa Pahorja je pri Cankarjevi založbi v Ljubljani avgusta lani izšla knjiga Tatjane Rojc *Tako sem živel - stoletje Borisa Pahorja*. Decembra pa je pri milanski založbi Bompiani izšla njena dopolnjena različica v italijanskem prevodu Martine Clerici, Marinke Počkaj in same Rojčeve, ki je napisala tudi uvodni esej. Na 492 straneh je prišla na svetlo pod naslovom *Così ho vissuto. Biografia di un secolo*.

Odmevno predstavitev je 17. januar priredilo v Rimu slovensko veleposlaništvo. Veleposlanik Iztok Mirošič je po uvodnih mislih prepustil besedo prof. Tatjani Rojc, ki se je javno razgovorila s pisateljem Pahorjem.

Predstavitev v knjigarni La Feltrinelli v galeriji Alberto Sordi v središču Rima. Od leve pisatelj Boris Pahor, prof. Tatjana Rojc in veleposlanik Iztok Mirošič.

Srebrni pečat za pisatelja Rebulo

Tržaška pokrajinska uprava je 6. februarja v dvorani pokrajinskega sveta pripravila slovesnost pred Dnevom slovenske kulture. Ob tej priložnosti je podelila svoj srebrni pečat pisatelju in mislecju prof. Alojzu Rebuli. Predsednica pokrajine Maria Teresa Bassa Poropat ga je izročila pisateljevi hčerki Alenki in prebrala zbranim predstavnikom političnih, upravnih, cerkvenih in vojaških oblasti ter drugim uglednim gostom tehtno utemeljitev priznanja.

Prof. Rebula, ki se ni mogel udeležiti slovesnosti, je na prisotne naslovil zahvalno pismo, v katerem je v svojem značilnem slogu opozoril tudi na nekatere tržaške narodnostne, ideološke in drugačne »vozle«, ki se k sreči odmotavajo v pravem evropskem duhu.

Literarna zgodovinarja, univerzitetna profesorja Elvio Guagnini in Tatjana Rojc sta poglobljeno predstavila Rebulov pisateljski in miselni svet, časnikar Ivo Jevnikar in urednik revije ter založbe Mladika Marij Maver pa sta se zaustavila pri Rebulovi polnokrvni in nadvse plodni vključenosti v kulturno, cerkveno, družbeno in politično življenje zamejske in širše slovenske ter italijanske družbe.

Zgoraj: Alenka Rebula, Maria Teresa Bassa Poropat in Maurizio Vidali. Spodaj: pogled na dvorano pokrajinskega sveta (foto Igor Gregori).

- Naš pes je vedno bolj len. Včasih mi je prinesel vrvico, ko je hotel na sprehod ...
- No, in? ...
- Zdaj pa mi prinese ključe od avta.

- Natakar, kakšno vino nama priporočite? Danes obhajava desetletnico poroke.
- Odvisno je od namena, ali hočete praznovati ali žalovati.

Neki deček je opazoval uradnika pri njegovem delu. Pol ure, eno uro. Uradnik je to opazil. Po dveh urah je stopil k dečku in ga vprašal: »No, ali hočeš tudi ti nekoč postati uradnik?«

»Ne, jaz ne,« je odvrnil deček, »mogoče pa moj brat, ki je velik lenuh.«

Policaj telefonira na letališče: »Koliko časa traja polet od Ljubljane do Splita?«

Uslužbenka pri telefonu: »Trenutek ...« Policaj se zahvali in odloži slušalko.

LISTNICA UPRAVE

DAROVİ V TISKOVNI SKLAD:

Anton Korsič – 20,00 €; Mirella Merku – 90,00 €; Boris Golec – 30,00 €; Lojze Debelis – 10,00 €; Marija Prukar – 10,00 €; Paolo Zlobec – 20,00 €; Valentin Frančeski – 20,00 €; Slovenian Research Center – 20,56 €; Emil Devetak – 10,00 €; Antek Terčon – 20,00 €; Jožko Gerdol – 20,00 €; Grazia Gerdol – 20,00 €; Marija Žgavec – 10,00 €; Remo Devetak – 10,00 €; Kati Burjes – 47,55 €; Jožica Breclj – 10,00 €; Patrizia Krevatin – 10,00 €; Giovanni Beorchia – 10,00 €; Rožica Pertot – 30,00 €; Ivo Kralj – 20,00 €; Marko Udovič – 20,00 €.

DAROVİ V SPOMIN:

V spomin na slikarja in umetnika Borisa Zuliana daruje M. T. 10,00 € za Mladiko.

Ob obletnici smrti drage žene in mame Magde Slama Petaros darujejo Robert, Tama in Mitja z družinama 150,00 € za Mladiko.

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.

Med ovcami. »Uf, ne morem spati!«
»Poskusi šteti pastirje!«

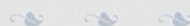

Američan pride na Aljasko in vidi, da so krzneni plašči neverjetno poceni in kupi za svojo mater plašč iz tjunje kože za 500 dolarjev. Ker ve, kako varčna je njegova mati, na listek s ceno napiše »150 dolarjev«. Kmalu prejme telegram: »Krzno sem lahko prodala za 200 dolarjev-stop-pošlji mi jih še deset!«

– Gospod direktor, če dovolite, moja plača ni v sorazmerju z mojimi sposobnostmi!

– Vem, vendar lačnega vas pa tudi ne morem pustiti!

Skupina lovcev pod vodstvom starega lovca Janeza je odšla na lov na medveda. Vsi močno oboroženi so ga iskali in končno, ko so prehodili že deset kilometrov, ga je Janez zagledal ter zavpil:

»Medved! Bežite!«

Vsi so se pognali v beg, med tekom pa je eden od lovcev vprašal Janeza:

»Toda zakaj bežimo, saj smo vendar prišli na lov na medveda!«

»Bodi tiho in beži!« je zavpil Janez.

Bežali so naprej, toda po približno petih kilometrih se je eden od lovcev zaustavil, napel petelina na puški in ustrelil medveda. Janez je zgroženo obstal, nato pa izustil:

»Ti, norec, ti! Zdaj ga pa sam nosi še teh preostalih pet kilometrov!«

Ste poravnali naročnino?

Celoletna naročnina 30,00 €.

Letalska pošta: Evropa 50,00 €, Amerika 60,00 €, Avstralija 65,00 €.

Poštni račun: 11131331; uprava Mladike, Ulica Donizetti 3 v Trstu (pon.-pet. med 9. in 17. uro).

Bančni račun: Zadruga kraška banka – Banca di Credito Cooperativo del Carso (IBAN: IT58 5089 2802 2010 1000 0016 916; SWIFT: CCRTIT2TV00).

920141584,1

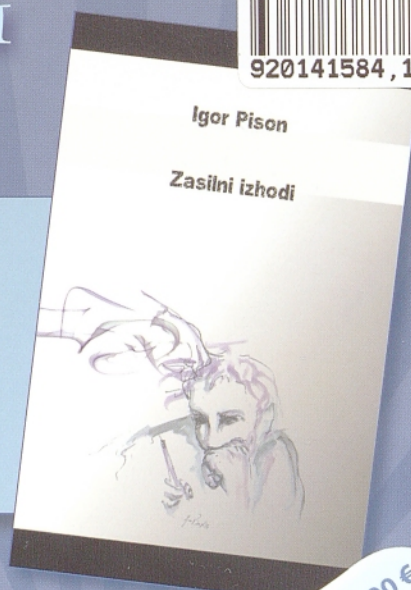
COBISS

NOVOSTI

pri Mladiki

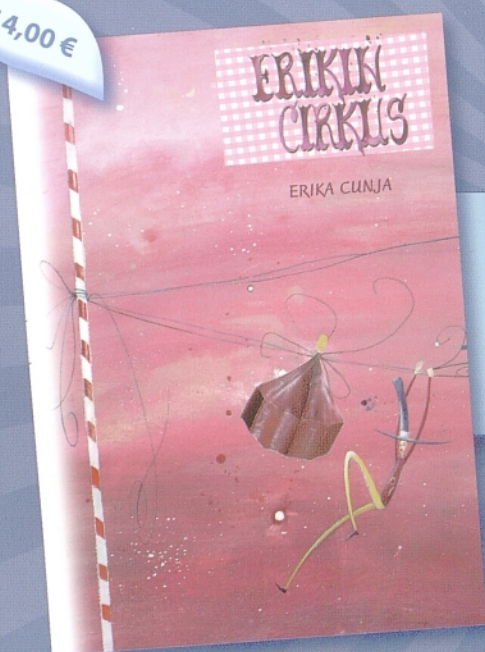
Igor Pison
ZASILNI IZHODI

Dvanajst kratkih zgodb, v katerih se vsakdanjost sooča z absurdom sodobnega časa, a skozi ironično gledišče mladega tržaškega pisatelja.

17,00 €

14,00 €

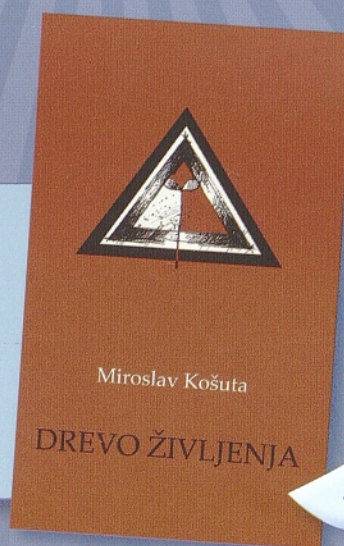

Erika Cunja
ERIKIN CIRKUS

Vstopimo v droben Erikin svet, kjer sanje in domišljija poletijo visoko visoko.

Miroslav Košuta
DREVO ŽIVLJENJA
2. izdaja

Druga izdaja zbirke Prešernovega nagrajenca zajema izbor celotne Košutove pesniške produkcije, nekaj pa je tudi doslej neobjavljenih pesmi.

23,00 €